

ν. βιβ. γ) ὅτι ἡ περὶ κεκοιμένων^{ω)} ἀγωγή σιωπηρῶς πάντα περιέχει τὰ πρόσωπα τὰ εἰσθῆτα τὸ πρᾶγμα καταγγεῖν εἰς δικαστήριον. εἶτα ἐπιφέρει^{κ)} περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος δοκεῖ κινεῖν ὁ ἕνεκα τοῦ αὐτοῦ πράγματος κινῶν, κἂν τὰς ἀγωγὰς ἐναλλάξῃ, οἷον κινήσας τὴν περὶ ἐπιτολῆς ἀγωγὴν, ὑστερον τὴν κατὰ τῶν διοικησάντων ἀλλοτρίω πρᾶγματα κινεῖ. τὰ δὲ τοιαῦτα κεφάλαιά εἰσιν ἀφοροῦντα πρὸς τὸ γ. κεφ. τοῦ αὐτοῦ τιτ. λέγον: Ὅσαίς ἡ αὐτὴ ζήτησις μεταξὺ τῶν αὐτῶν προσώπων κινεῖται, χωρὰ τῆ περὶ τῶν κεκοιμένων ἀγωγῆ^{κ)}. ὅθεν ὁ κινήσας περὶ τοῦ καδ' ἐκαστον τὴν περὶ ἐκδικήσεως ἀγωγὴν, ἔαν ὑστερον κινεῖ τὴν περὶ κληρονομίας ζήτησιν ἢ τὸν αὐτίον, ἐκβάλλεται. οὕτως, ἔαν πολλὰ εἰσιν ἀγωγαὶ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ πράγματος ἀναφύονται, ἢ μία κινουμένη τὰς ἄλλας ὁμογενεῖς ἀναφύει. ἔνθα δὲ ἀναφύεται ἐκ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως καὶ πραγματικῆ ἀγωγή καὶ ποιναίαι, οὐ μίξται, τότε τῆς μίας κινήσεως ἀναφύεται ἢ ἑτέρα, οἷον ἢ φοῦσι καὶ ὁ φορτισβος κοινδικίως· ἢ μὲν γὰρ ποινης ἔχει ἀπαίτησιν, ἢ δὲ πράγματος· καὶ τοῦτο μαρτυρεῖ τὸ μθ. κεφ. ἀφ' ἑαυτοῦ τοῦ α. τίτλου τοῦ β. βιβ. λέγεται γὰρ· Ἐνέχεται τῷ Ἀκουιλίῳ πρὸς τῆ περὶ κοινωνίας ἀγωγῆ, ἔαν τὴν κοινωνίαν ἐβλαπεν· ἵσως γὰρ τὸν πραγματευτὴν δούλον ἐφόνευσεν ἢ ἐτραυματίασεν· ἀφ' ἑαυτοῦ γὰρ μία κινουμένη· ἐκατέρω γὰρ ἔχει πράγματος ἀπαίτησιν, καὶ οὐ μόνον ποινη, ὡς ἢ περὶ κλοπῆς ἀγωγῆ. κμοίως δὲ καὶ ἔαν δύο ποιναίαι συντρέξουσιν ἀγωγαί, τῆς μίας κινουμένης ἀναφύεται ἢ ἑτέρα, ὅταν εἰσιν καθ' ἑαυτῶς ποιναίαι· εἰ γὰρ ἢ μία καὶ πραγματικὴ ἔχει ἀπαίτησιν, τότε τῆς μίας κινήσεως ἢ ἑτέρα σώζεται ἐπὶ τῷ περιττῷ. ἢ πρώτη δηλονότι κινήσεια ἢ ἠλλεκουσα τῆς ἄλλης ἐπὶ τινι ποσῷ, ὡς φησὶν τὸ α. κεφ. τοῦ ιβ. τιτ. τοῦ ξ. βιβλίον. ὁ ἀρπαξὶ καὶ κλέπτης ἐστὶν ἀρπαξὶ καὶ πρώτη μὲν ἢ περὶ βίας πράγματος ἀγωγή κινουμένη ἀναφύει τὴν περὶ κλοπῆς εἰς τὸ διπλάσιον ἀγωγὴν· εἰ δὲ πρώτη κινήσῃ ἢ περὶ κλοπῆς εἰς τὸ διπλάσιον ἀγωγῆ, σώζεται ἢ ἑτέρα ἐπὶ τῷ περιττῷ ἢ παρῶσι. εἰ δὲ κινήσῃ τις πρώτων τὴν τὸ πλέον ἔχουσαν, ἀναφύει τὴν τὸ ἐλάττω, ὡς τὸ πγ. κεφ. τοῦ ιβ. τίτλου τοῦ ξ. βιβλίον, εἰ δὲ κινήσῃ τις, φησὶ, τὴν περὶ πραγμάτων ἀγωγὴν ἀρπαγέντων, ἀναφύει τὴν περὶ κλοπῆς εἰς τὸ διπλάσιον. ζῆται καὶ τιτ. ε. τοῦ αὐτοῦ βιβλίου κεφ. ια. θεμ. β.

ἐν ἀτονίᾳ τῆς συμφωνίου παραγραφῆς] Ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον καὶ σχεδὸν ἀεὶ λέγειν εἰσθῆμεν, τὴν τοῦ δούλου παραγραφὴν συνβοιδαίαν εἶναι, τοιούτων, ἀσθενούσης τῆς τοῦ πίκτου παραγραφῆς διδοῦσθαι τὴν δὲ δόλο παραγραφὴν, ὡς ἔγνωσ ἐν τῷ ζ. διγ. ἐπὶ τοῦ θέματος τοῦ ὑπεξουσίον καὶ τοῦ οἰκίτου· καὶ τινὰς εἶναι, πίκτου μὲν παραγραφὴν κερησθῆναι μὴ δυναμένους, τὴν δὲ τοῦ δόλου παραγραφὴν ἀντιπέντας, καθάπερ φησὶν Ἰουλιανὸς καὶ οἱ πολλοὶ συνανοῦσιν τῷ νομικῷ. οἷον εἰ πατεῦσι προκορυάτωρ ἐμὸς, μὴ ἀπατηθῆναι με τὸ χρέος, τὴν μὲν τοῦ πίκτου μὴ διδοῦσθαι μοι παραγραφὴν, καθὸ μὴ ἰδικῶς δύναται δὲ ἑλευθέρου προσώπου προσποριζέσθαι πίκτον, συμβάλλεσθαι δὲ μοι καὶ διδοῦσθαι τὴν τοῦ δόλου παραγραφὴν, καθάπερ καὶ τῷ Τρεβιτιῷ δοκεῖ· ὅστις καὶ φησὶν, ὅτι, ὡςπερ τὸ παρά τοῦ προκορυάτωρος γινόμενον πίκτον βλάπτει μὲν τὸν πρωτότυπον, οὕτω καὶ τὸ πρὸς αὐτὸν πίκτου τοῦ ἡμετέρου κρεδίτωρος γινόμενον ὠφελεῖ τὸν πρωτότυπον, ἐν ᾧ δηλονότι γενικός ἐστὶ προκορυάτωρ ἢ καὶ ἰδικῶν ἔχει περὶ τοῦ πατεῦσιν μανδάτων. τοῦτο γὰρ ἐν τῷ ι. διγ. φησὶν ὁ Οὐλιανός.

Κυρίλλου. Ἐβόθεν ἐξ ἀτονίας τῆς τοῦ πίκτου παραγραφῆς δόλον γίνεσθαι παραγραφὴν, ὡς ὅταν ὁ προκορυάτωρ μου πατεῦσῃ· τὸ γὰρ πίκτον αὐτοῦ καὶ ὠφελεῖ καὶ βλάπτει με, ἐπειδὴ καὶ καταβολῆς ἐστὶν δεκτικός.

† Οἰκέτην ἐμὸν ἐπώλησέ τις, ὡς ἔπερ ἐμοῦ τὴν πρῶσιν τοιούμενος· τυχὸν γὰρ ἐνετεῖλαμν αὐτῷ τ) πωλῆσαι. ἐγὼ δὲ μετὰ ταῦτα εὗρον τὸν ἀγοραστὴν, συνεφώνησα, ἐξέτινα αὐτῷ, ἀναδοῦναι τὸν οἰκέτην τῷ πεπρακτῷ καὶ λύσαι τὸ συνάλλαγμα. ἔαν μετὰ τὸ ἐμὸν συμφωνίον ἐβόθῃ ὁ πωλῆσας ὀνοματῆ μου αὐτὸν δούλον ἐνάγει περὶ α) τοῦ τιμήματος, ἐκβάλλει αὐτὸν ὁ ἰγοραστής δόλον παραγραφῆ. ἐνταῦθα ἀργεῖ τὸ ψιλὸν σύμφωνον. [Sch. f. 1. 755.]

† Εἰσθῆμεν λέγειν ἐν πολλοῖς θέμασι, ἀτονούσης τῆς τοῦ πίκτου παραγραφῆς ἐν ἐσχάτῃ βοήθειᾳ διδοῦσθαι τὴν τοῦ δόλου· οἷον ἔαν προκορυάτωρ μου πατεῦσῃ πρὸς τὸν ἐμὸν

ν) Ita Cod. Coisl. sed esse debet δ'. κεφ. τοῦ β'. τιτ. τοῦ in scholio laudantur. ω) Cod. Coisl. κεκοιμένων. Legendum esse κεκοιμένων iam supra monui. Etiam illud ἀγωγή non quadrat, potius esse debet παραγραφῆ. γ) Fabr. αὐτίε. s) Fabr. παρὰ.

nem tacite omnes personas continere, quae rem in iudicium deducere soleant. Deinde addit: de eadem re agere videtur, qui eiusdem rei nomine agit, licet actiones mutaverit, verbi causa, qui mandati egit et postea negotiorum gestorum agit. Haec autem capitula respiciunt cap. 3. eiusdem tit. quo dicitur: quoties eadem quaestio inter easdem personas tractatur, locus est exceptioni rei iudicatae: unde is, qui res singulas vindicavit, si postea hereditatem petat vel vice versa, submovetur. Sic si plures sint actiones, quae ex eadem re oriuntur, altera instituta reliquis similis naturae tollit. Ubi vero ex eadem causa et actio rei persecutoria et poenalis emergit, non mixta, tunc una instituta altera tollitur, veluti furti actio et condictio furtiva: haec enim poenae petitionem, illa rei persecutionem continet. Hoc testatur cap. 49. usque ad 51. tit. 1. lib. 12. Dicitur enim: pro socio et lege Aquilia tenetur, qui societati damnum intulit: fortasse enim servum actorem occidit vel vulneravit. Sufficit enim, si una agatur: utraque enim rei persecutionem, non solum poenam continet, ut furti actio. Similiter et si duae poenales concurrant actiones, altera mota altera tollitur, si mere poenales sint: nam si altera rei persecutionem continet, altera mota altera eius nomine, quod plus ei inest, servatur. Prior actio mota manifesto illa est, quae minus continet, quam altera, ut ait cap. 1. tit. 17. libri 60. Raptor etiam fur nec manifestus est: et vi bonorum raptorum actio prius mota tollit furti actionem in duplum: si vero prius furti in duplum actum sit, altera actio nominata eius nomine servatur, quod plus ei inest. Si vero prius quis ea actione experietur, quae plus continet, tollit alteram, quae minus complectitur, ut cap. 83. tit. 12. libri 60, quo dicitur: si vero quis vi bonorum raptorum egerit, furti actionem in duplum tollit. Quaere etiam tit. 6. eiusdem libr. cap. 11. them. 2.

9) cum deficit exceptio pacti] Ut plurimum et fere semper dicere solemus, doli exceptioem esse subsidiariam, id est, cum deficit exceptio pacti, dari doli exceptionem, ut dig. 7. in specie filifamilias et servi didicisti: et esse quosdam, qui pacti quidem exceptione uti nequeant, doli autem exceptionem obtineant, ut alicubi Iulianus ait, cui plerique assentiuntur: verbi causa, si procurator meus paciscatur, ne a me debitum petatur, pacti quidem exceptionem mihi non dari, quia per liberam personam pactum specialiter acquiri non possit, prodesse autem mihi et dari doli exceptionem, ut alicubi et Trebatio videtur: qui et dicit, sicut pactum a procuratore factum noceat domino, sic etiam pactum cum eo a creditore factum domino prodesse, quum scilicet procurator universalis sit vel etiam speciale de paciscendo mandatum habeat. Hoc dig. 10. Ulpianus ait.

Cyrilli. Deficiente pacti exceptione doli exceptio oriri solet, ut quum procurator meus pactus sit: nam pactum eius et prodest et obest mihi, quia etiam solutionem accipere potest.

Servum meum quis vendidit, venditionem meo nomine celebrans: forte enim ei, ut venderet, mandaveram. Ego vero postea, quum in emptorem incidissem, pactus cum eo sum, ut ei servum venditori reddere et contractum solvere liceret. Si post pactum meum is, qui meo nomine servum vendidit, de pretio agat, emptor eum doli exceptione submovet. Hic cessat nudum pactum.

Solemus dicere in multis casibus, deficiente pacti exceptione, ad extremum auxilium doli dari exceptionem: ut puta si procurator meus cum debitore meo pactus sit,

να. βιβ. quod in nostris Basilicis continet haec verba, quae κεκοιμένων. α) Cod. Coisl. κεκοιμένων ἀγωγή. Legendum esse κεκοιμένων iam supra monui. Etiam illud ἀγωγή non quadrat, potius esse debet παραγραφῆ. γ) Fabr. αὐτίε.

χρεώστην, ὅτι οὐκ ἀπαυτὸν αὐτὸν τὸ χρέος* πάκτον μὲν οὐκ ἐμβάλλομαι παραγραφῇ, δόλον δὲ ἐκβάλλομαι. [Sch. f. i. 756.]

ὡς ἐπίπαι] * Καλῶς τὸ ἐπίπαι. οὐ πάντοτε γὰρ* εἰ δὲ συμφωνον συγχωρητέον ποιήσει πρόσωπον μ. . . . . ἀνθρώπου παντὴ ἄλλοτριον καὶ μὴ φροντιστὴν μου ἢ ὑπεξουσίον αὐτῶν ἢ δούλον, οὐδὲ τὴν τοῦ συμφωνῶν παραγραφῆν, οὐδὲ τὴν τοῦ δόλου. ἀνάγνωθι καὶ κεφ. Ξς. καὶ τὴν εἰς αὐτὸ παραγραφῆν ἀναγκαίαν οὐσίαν. ἢ οὕτως εἰπέ* καὶ ὅταν μὲν ἔχομεν τὴν τοῦ συμφωνῶν, ἔχομεν καὶ τὴν τοῦ δόλου, οὐ χρῆζομεν δὲ αὐτῆς τοσοῦτον, ἐπειδὴ ἔχομεν ἀνομοίαν ἡμῶν τὴν τοῦ συμφωνῶν* ὅτε δὲ ἀπορηθόμεν παντελῶς τοῦ συμφωνῶν, τότε χρῆζομεν τῆς τοῦ δόλου εἰς βοήθειαν, ἥτις ὑπεστίν, καὶ ὅταν τοῦ συμφωνῶν παραγραφῆν ὑπεστίν ἡμῶν. ἢ καὶ τὸ ὡς ἐπίπαι οὕτως, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον* οὐ μόνον γὰρ ἢ τοῦ δόλου παραγραφῆν διὰ προκουράτωρος ἀνομοίαν ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ δι' ἐλευθέρου παντὴ πρόσωπον ὀνομαζομένων συμφωνημάτων. καὶ ζῆται βιβ. κε. τι. α'. θεμ. τελευταίον καὶ βιβ. γα'. τι. δ'. κεφ. ι'. θεμ. ι'. ὑπεμαρῶν. τὸ δὲ ἔξ ἐλευθέρου πρόσωπον δεῖ τοῦτ', τοῦ νεγοτιορῶν γέστορος. ὅπερ οὐκ ἴσασκε μοι. ἀλλὰ τὸ ὡς ἐπίπαι διὰ φροντιστοῦ νόμι. ποτὲ γὰρ καὶ τὸ τοῦ ἐγγυητοῦ συμφωνῶν οὐχὶ τὸ πρόσωπον αὐτὸν μόνου, ἀλλὰ καὶ τοῦ πρωτοτύπου, ὡς κεφ. κς. α').

ἐπὶ φροντιστοῦ συμφωνοῦντος] * Γενικῆν ἢ ἰδιωκῆν ἔχοντος ἐπιτοκῆν. καὶ ζῆται βιβ. β'. τι. γ'. κεφ. ογ'. θεμ. τελευτ. καὶ βιβ. γα'. τι. δ'. κεφ. ιβ'. καὶ βιβ. μγ'. τι. α'. κεφ. οβ'.

* Ὅταν ἀκούσης, δι' ἐλευθέρου πρόσωπου ἀγωγή τινι οὐ προσπορίζεται, τὸ ἐλευθέρου πρόσωπον τοιοῦτον νοεῖ τὸ μὴ μετέχον μετὰ τινος, τουτέστιν ἵνα μὴ προκουράτω ἢ ἐκείνου ἢ νεγοτιορῶν γέστορω ἢ τοῦ δικαστικῆς πραγμάτων αὐτοῦ ἢ ἐπτολέως* ταῦτα γὰρ συμφωνοῦνται τὰ πρόσωπα ἑαυτοῖς μὲν ἀγωγήν οὐ προσπορίζουσιν, καθὼς μὴ πρόσωποις αὐτῶν ἐπρωτησῶνται* ἐκείνοις δὲ πάλιν οὐ προσπορίζουσιν ἀγωγήν, ὡς δι' ἐλευθέρου πρόσωπου ἀγωγή τινι οὐ προσπορίζεται. ἔχουσι δὲ τῆς τὴν τοῦ δόλου παραγραφῆν ἐν αὐτοῖς τῆς τοῦ συμφωνῶν τὰ πρωτότυπα πρόσωπα. ὁ δὲ ὑπεξουσίως προσπορίζεται* καὶ ὁ νεγοτιορῶν γέστορω γὰρ συμφωνῶν καὶ ὁ γενικῶς καὶ ὁ ἐπιτοκῆς αὐτῆν δόλου παραγραφῆν τῷ πρωτοτύπῳ προσπορίζονται. καὶ ἀπλῶς πᾶς φροντιστὴς ἐπ' ὠφελείᾳ συμφωνῶν προσπορίζει τῷ πρωτοτύπῳ τοῦ δόλου παραγραφῆν* βλάπτουσι δὲ συμφωνοῦντες μόνον ὁ γενικῶς καὶ ὁ ἰδιωκῆς ἐπιτοκῆς, οὐ μὴν καὶ οἱ ἔτεροι.

† Ὡςπερ γὰρ ἔνθεν πρὸς τὸν δανειστὴν μου συμφωνεῖ ὁ προκουράτωρ μου περὶ τοῦ μὴ ἀπαυτῆσθαι με, ὠφελεῖ μὲν ἢ τὸ συμφωνῶν* οὕτω καὶ ἔνθεν τῷ χρεωστῆ μου πατεῖται, βλάπτουμι* ἐπειδὴ καὶ καταβάλλεται τῷ προκουράτῳ. τότε δὲ ἀπτείνεται τὸ συμφωνῶν, ὅτι ἢ ἐντεταμένῳ, ἢ δεκτῶν ἡγησάμεν, ἢ γενικῶς ἢν προκουράτωρ τῆς ἐμῆς οὐσίας. [Sch. g. i. 756.]

ὠφελεῖ καὶ βλάπτει] * Ὡφελεῖ οὐτίλως διδομένης αὐτῷ βοήθειας διὰ τῆς τοῦ δόλου παραγραφῆς τῆς διακεκοπῆς ἀνομοίης, ὡς ἐνταῦθα φησι. γνώση δὲ τοῦτο ἀναγκῶς βιβ. η. τι. β'. κεφ. κη'. οὔτε δίδεται αὐτῷ βοήθεια. χρεῖται δὲ ταύτην διὰ τῆς τοῦ δόλου παραγραφῆς. τὸ μὲν παραγραφῆν οὐτίλως διὰ τοῦ ἐπιτοκῆς ἀνομοίαν τῷ δεσποτῆ ἔχει ἐνταῦθα* τὸ δὲ ἀγωγήν προσπορίζεσθαι οὐτίλως ἔχει ἀπὸ τῶν ἐν τῷ κη'. κεφ. του β'. τι. του η'. βιβ. νέων παραγραφῶν. ἀνάγνωθι καὶ κεφ. Ξη'. τοῦ αὐτοῦ τι. καὶ βιβ.

* Τὸ βλάπτειν ἐνταῦθα μὴ ἀδιαστίτως, ἀλλ' ὅσον πρὸς τὸ κινεῖν κατὰ τοῦ συγχωρηθέντος κωλύεται* καὶ ὅσον ἐπ' ἐκείνου, βλάπτει* ὅσον δὲ εἰς τὸ κινεῖν κατὰ τοῦ προκουράτωρος, οὐ βλάπτει* ἐπὶ δὲ τοῦ ἀνήθου συνεχωρηθῆ ἀπὸ διατάξεως, ἥτις κείται βιβ. ι. τι. . . κεφ. . .

L. II. D. II. 14. α'. Παῦλ. c) Ἐπειδὴ καὶ καλῶς αὐτῷ καταβάλλεται.

καλῶς καταβάλλεται] Λογισμὸν ὁ Παῦλος κατὰ τὸ παλαιὸν ἐπιφέρει διγ. καὶ φησιν, διὰ τοῦτο δύνασθαι τὸν προκουράτωρα πατεῖναι, ἐπειδὴ καλῶς αὐτῷ καὶ τὸ χρέος καταβάλλεται.

Τοῦ Ἄνωμόμου. Ἀνάγνωθι βιβ. γ'. τι. γ'. διγ. κς. νη'.

a) Deese videtur ὠφελεῖ. b) Malim με pro μεν, quod habet Fabr. c) Apud Fabr. Παῦλ. deest Syn. p. 140. cap. 11. habet.

ne debitum ab eo petam: pacti quidem exceptione non submoveor, sed doli.

10) plerumque] Recte plerumque: non enim semper. Si vero pactum de non petendo fecerit . . . . . cum homine prorsus alieno, qui neque procurator meus, nec filiusfamilias, nec servus sit, nec pacti, nec doli exceptionem habeo. Lege quoque cap. 66. et ad id adnotationem necessariam. Vel haec dicas: quum pacti exceptionem habeamus, habeamus etiam doli exceptionem, in tantum ea non indigemus, quia sufficit nobis pacti exceptio: quum autem pacto prorsus caremus, tunc doli exceptione in subsidium opus nobis est, quae subest, etiam quum pacti exceptio nobis competit. Vel etiam illud plerumque accipe prout plurimum: non solum enim per procuratorem doli exceptio nobis competit, sed etiam omnimodo per liberam personam, quae nomine nostro paciscitur. Et quaere lib. 25. tit. 1. thema ultimum et lib. 51. tit. 4. cap. 11. them. 10, id quodammodo indicans. Quod autem dicitur, ex libera persona, accipe de negotiorum gestore. Quod mihi non placet. Sed illud plerumque per procuratorem intellige. Aliquando enim etiam fideiussoris pactum non tantum eius personae, sed etiam debitori principali, ut cap. 26. [prodest].

11) si procurator paciscatur] Qui universale aut speciale mandatum habet. Et quaere lib. 2. tit. 3. cap. 73. them. ult. et lib. 51. tit. 4. cap. 12. et lib. 43. tit. 1. cap. 72.

Si audieris, per liberam personam actionem alicui non acquiri, liberam personam talem intellige, cui cum aliquo vinculum quoddam non intercedat, hoc est, quae nec procurator illius sit, nec negotiorum gestor. Haec enim personae paciscentes sibi ipsis non acquirunt actionem, quia sibi stipulatae non sunt: illis autem actionem non acquirunt, quum per liberam personam actio alicui non acquiratur. Habent autem principales personae interim doli exceptionem, quum deficit pacti exceptio. Sed qui in potestate est, acquirunt; nam et negotiorum gestor paciscens, et procurator universalis et mandatarius ipsam doli exceptionem domino acquirunt. Et omnino quisvis, qui negotia aliena administrat, paciscendo domino doli exceptionem acquirunt: nocent autem paciscendo tantummodo generalis et specialis procurator, non etiam reliqui.

Sicut enim, quum procurator meus cum creditore meo paciscitur, ne a me petatur, pactum prodest: sic etiam si cum debitore meo paciscitur, mihi nocet: quia et procurator solvitur. Tunc autem pactum mihi obest, quum vel ei mandavi, vel ratum habui, vel omnium rerum mearum procurator fuit.

12) prodest et nocet] Prodest, utiliter dato ei auxilio per doli exceptionem, quum directum auxilium denegatur, ut hoc loco ait. Hoc autem cognosces legens lib. 8. tit. 2. cap. 28. Nec ei datur auxilium: utitur autem hoc per doli exceptionem. Exceptionem utiliter per procuratorem domino competere, hic cognosces: actionem autem utilem domino acquiri, discis ex novis adnotationibus ad cap. 28. tit. 2. lib. 8. Lege etiam cap. 68. eiusdem tit. et lib.

Illud nocere hoc loco non indistincte accipe, sed quatenus agere adversus eum, cui remissum est debitum, prohibetur: et quod attinet ad illum, nocet pactum: quod autem attinet ad agendum adversus procuratorem, non nocet. In pupillo autem concessum est constitutione, quae posita est lib. 10. tit. . . cap. . .

XI. Paul. Quia et recte ei solvitur.

recte solvitur] Paulus rationem affert ex veteri dig. et ait, ideo posse procuratorem pacisci, quia recte ei etiam debitum solvatur.

Innominati. Lege lib. 3. tit. 3. dig. 27. 53. et 60. et

καὶ ξ. καὶ τούτων τοῦ τίτλου διγ. λζ'. καὶ βιβ. ιβ'. tit. ζ'. διγ. ε'. καὶ βιβ. κ'. tit. α'. διγ. κβ'. καὶ βιβ. ιγ'. tit. ζ'. διγ. ια'. καὶ ιβ'.

huius tituli dig. 37. et lib. 12. tit. 6. dig. 6. et lib. 20. tit. 1. dig. 22. et lib. 13. tit. 7. dig. 11. et 12.

ιβ'. d) Τύτε δὲ βλέπτει συμφωνῶν, ὅτε συμφωνῆσαι ἐνταλθῆ, ἢ ὅτε γενικός ἐστίν· ὁ γὰρ τοιοῦτος καὶ ἐνάγει.

XII. Tunc autem paciscendo nocet, quum ei mandatum est, ut pacisceretur, vel quum omnium rerum procurator est: nam et hic agere potest.

L. 12. D. II. 14.

βλέπτει συμφωνῶν] Δύναται μὲν οὖν ὁ προκουράτωρ πακτεῖν οὐ μόνον ὠφελεῖν, ἀλλὰ καὶ βλαπτειν τὸν πρωτότυπον, εἴτε ἰδικῶν ἔχει περὶ τοῦ πακτεῖναι μανδᾶτον, εἴτε γενικός ἐστὶ προκουράτωρ, ὡς πού φησιν καὶ ὁ Πωτελιανός. ὁ γὰρ γενικός προκουράτωρ καλῶς κινεῖ τὰς ἀρμοτιότητας μοι ἀγωγῆς καὶ καλῶς καταγεί ταύτας εἰς τὸ δικαστήριον, ὡς περ οὖν καὶ ὁ ἰδικῶν ἔχων περὶ τούτου ε) μανδᾶτον καὶ κέρως ὡς περ ἐστὶ τῆς ἀγωγῆς· κἄν τὰ μάλιστα ὁ γενικός προκουράτωρ οὐ δύναται διαλύσασθαι μετὰ τοῦ δεβίτορος, ὡς φησιν ὁ Παῦλος ἐν τῷ ἐξῆς βιβλίῳ tit. γ'. διατ. ζα'. καὶ ἐστὶ θαυμαστόν, ὅτι δυνάμενος καταγείν εἰς τὸ δικαστήριον ἀγωγὴν οὐ δύναται διαλύσασθαι. δύναται γὰρ ὁ γενικός καὶ ὁ ἰδικῶν ἔχων περὶ τούτου μανδᾶτον καταγείν, ὡς ἔχει τὸ ἐπταῦθα ἡρῶν, καὶ ἐν τῷ ἐξῆς βιβ. tit. τῶν δὲ προκουρατωρῶν διγ. νη'. καὶ ξβ'. θαυμαστόν οὖν ὡς ἀληθῶς, ὅτι ὁ δυνάμενος καταγείν εἰς δικαστήριον ἀγωγὴν καὶ ὁ δια πάκτον φιλοῦ τὸ πᾶν χρέος παρῆχαρῶν οὐ δύναται διαλύσασθαι. ἡρωτηθῆ, καὶ τίς ἡ διαφορά; ὁλως γὰρ δύναται πακτεῖναι πρὸς τὸν τοῦ πρωτότυπου δεβίτορα, ἢ ὅποτε μὴ καὶ διαλύσασθαι δύναται, εἴπερ ἡ διάλυσις πάκτον μμεῖται; Στεφ. Οὐ μὴ γενοίτο· πικρὸς ἐπινοήθη. ἄλλο πάκτον καὶ ἄλλο διάλυσις· τὸ γὰρ πάκτον ὁμολογημένον χρέους ἐστὶν ἀπαιτήσις f), ἡ δὲ διάλυσις ἀμφιβαλλομένου χρέους τομῆ· τὰ μὲν οὖν ὁμολογημένως ἀπειλομένα δια τούτου δύναται καὶ ὁ μὴ δεσπότης, ἀλλὰ μόνον κέρως τοῦ διοικεῖν τὰ ἄλλοτριά τῶδε δεβίτορα συγχωρεῖν, ἐπειδὴ δύναται ὡς διοικητῆς ἀπαιτεῖσθαι δίκης ἢ προδοῦν ἢ ἡσθημῆρας ἀδικίας, πλὴν εἰ μὴ ἅμα δι' ἀντιθέσων ὠφέλησε τὸν πρωτότυπον. τὸ δὲ ἐπὶ τοῖς ἀμφιβάλοις διαλύσασθαι μόνον τοῦ δεσπότη ἐστὶ, τοῦ ἔχοντος τελείαν αὐθεντίαν, οὐκ εἶ δὲ καὶ προκουράτωρ. ἐγκαλούμενος γὰρ ὁ προκουράτωρ ἐνταῦθα δύναται λέγειν, ὅτι πάντως γὰρ τί ποτὲ σοὶ ἐχρεώσεται· χρεῖα μὲντοι ὀφείλει μοι ὁμολογεῖν, ὅτι δι' ἑμοῦ κἄν μέρος λάβεις, ὡν λέγεις ὀφείλεσθαι. οὕτε γὰρ ἐδείχθη, ὅτι ποτὲ σοὶ ἐποφείλεται. οὕτως οὖν οὐ δεῖ κανονίζειν ἀπὸ τοῦ πάκτον τῆρ διάλυσι. οὕτω καὶ Κύριλλος ὁ ἡσως φησιν. σημειῶσαι οὖν χρησίμων καὶ ἀπὸ συγχρῶν νόμιμον, ὅτι ὁ γενικός προκουράτωρ οὐ δύναται διαλύσασθαι, ὡς περ οὖν οὐδὲ ἐκποιεῖν, εἰ μὴ ἰδικῶς αὐτῷ περὶ τούτων ἐνταλθῆ, πλὴν εἰ μὴ ἅμα τους παρῆχους καὶ τὰ ἐφθάρτα, ὡς μανθάνεις ἐν τῷ ἐξῆς βιβλίῳ tit. γ'. διγ. ε'. καὶ ξγ'. πακτεῖναι μὲντοι δύναται, ὡς ἔγρω ἐνταῦθα· δύναται δὲ καὶ παρουσιάζονα ποιεῖσθαι. καὶ τούτο ἐν τῷ αὐτῷ νη'. διγ. τοῦ δὲ προκουρατωρῶν tit. μανθάνεις. εἰ δὲ πάκτον ἐστὶ ὁμολογημένον χρέους συγχωρητός, διάλυσις δὲ ἡ ἐπ' ἀμφιβάλλω χρεῖ γενόμενη τομῆ, μανθάνεις ἐν τῷ ἐξῆς τίτλῳ διγ. α'.

paciscendo nocet] Itaque procurator paciscendo non solum prodest, verum etiam nocere domino potest, sive speciale de paciscendo mandatum habeat, sive omnium rerum sit procurator, ut alicubi etiam Puteolanus ait. Omnium rerum enim procurator recte actionibus mihi competentibus experitur easque recte in iudicium deducit: sicut et ille, qui speciale eius rei mandatum habet et quasi dominus actionis est: licet omnium rerum procurator cum debitore transigere nequeat, ut Paulus ait libro sequenti tit. 3. const. 61. Et mirum est, eum, qui actionem in iudicium deducere possit, transigere non posse. Nam et omnium rerum procurator et qui speciale eius rei mandatum habet, actionem in iudicium deducere potest, ut hoc loco textus habet et libro sequenti tit. de procuratoribus dig. 58. et 62. Mirum igitur revera est, eum, qui actionem in iudicium deducere et nudo pacto totum debitum remittere queat, non posse transigere. Quaesitum est, quanam sit differentia? Omnino enim cum debitore domini pacisci potest: cur non et transigere potest, siquidem transactio pactum imitetur? Steph. Minime: male definiisti. Aliud est pactum, aliud transactio. Pactum enim est debiti non controversi remissio, transactio autem debiti dubii decisio. Debita refusa igitur ideo et qui dominus non est, sed tantum rerum alienarum administrator, debitori remittere potest, quia tanquam administrator conveniri potest, si vel causam proderit, vel negligentia domino nocuerit, nisi forte domino remuneratione profuerit. De rebus dubiis autem transigere, solius domini est, qui plenam habet potestatem, nec vero procuratoris. Procurator enim, si accusetur, tum dicere potest: omnino tibi aliquid debebat. Gratiam igitur mihi habere debes, quod per me vel partem acceperis eorum, quae tibi deberi dicis: neque enim probatum erat, tibi aliquid deberi. Sic igitur ex pacto transactionem definiri non oportet. Sic et magnus Cyrillus ait. Nota igitur regulam iuris utilem et semper frequentatam, omnium rerum procuratorem non posse transigere, sicut neque alienare, nisi specialiter hoc ei mandatum fuerit, exceptis fructibus et rebus, quae facile corrumpuntur, ut discis libro sequenti tit. 3. dig. 60. et 63. Pacisci tamen potest, ut hoc loco cognosti, potest etiam permutationem facere. Hoc quoque eodem dig. 58. titulo de procuratoribus cognoscis. Pactum esse certi debiti remissionem, transactionem autem debiti dubii decisionem, discis titulo sequenti dig. 1.

νη'. Παῦλ. 8) 'Ο δὲ προβληθεὶς ἐπὶ δίκῃ οὐ βλέπτει συμφωνῶν· ἐπειδὴ μὴ καλῶς αὐτῷ καταβάλλεται h).

XIII. Paul. Qui autem ad litem factus 1) est procurator, paciscendo non nocet 2): quia nec recte ei solvitur.

L. 13. D. eol.

'Ο ἐν πράγματι ἰδίῳ φροντιστῆς δεσπότην τάξιν ἐπέχει, καὶ ἔρρωται τὸ σύμφωνον αὐτοῦ, κύριος τῆς δίκης πιστευόμενος i).

In rem suam procurator domini locum obtinet, § 1. eiusque pactum valet, cum pro domino causae habeatur.

προβληθεὶς ἐπὶ δίκῃ] 'Ο μὲν γενικός προκουράτωρ καὶ ὁ ἰδικῶν ἔχων περὶ τοῦ πακτεῖναι μανδᾶτον καλῶς πακτεῖναι, καὶ ὠφελεῖ καὶ βλάπτει τὸν πρωτότυπον. ὁ μὲντοι προβληθεὶς ἐπὶ τῷ κινήσῳ καὶ μόνον τῆρ ἀγωγῆν οὐ καλῶς πάκτον ποιῶ τῷ δεβίτορι, ἐπειδὴ οὐδὲ ὁ δεβίτωρ καλῶς τῷ τοιοῦτῳ καταβάλλει προκουράτωρι. ὁ ἰν ἡσῷ σοῦμι προβληθεὶς προκουράτωρ τάξιν ἐπέχει δεσπότην, καὶ διὰ τούτου φηλαττεται τὸ μετὰ αὐτῷ γενόμενον πάκτον. ἴσθι γὰρ, ὅτι οὐ κατὰ πάντα μμεῖται δεσπότηρ. μανθάνεις γὰρ ἐν τῷ ἐξῆς τίτλῳ δὲ προκουρατωρῶν.

1) ad litem factus] Omnium rerum procurator et qui speciale de paciscendo mandatum habet, recte paciscitur, dominoque prodest et nocet. Qui tamen ad agendum tantum constitutus est, non recte cum debitore paciscitur, quia nec recte eiusmodi procuratori debitor solvit. In rem suam procurator constitutus locum domini obtinet, ideoque pactum cum eo factum valet. Scias enim, eum non in omnibus domino similem esse. Nam discis titulo sequenti de procuratoribus dig. 33.

d) Syn. p. 139. ita: ὁ φροντιστῆς τότε βλέπτει συμφωνῶν τὸν παρῶν (Leuncl. in marg. παρ' αὐτοῦ) φροντισόμενον, εἴτε γενικός ἐστὶ καὶ ὅτε ἐνταλθῆ. e) In Cod. Coisl. nil nisi περὶ τοῦ μανδᾶτον. Deesse videtur ἐνάγειν inter τοῦ et μανδᾶτον, aut legendum περὶ τούτων, quod ultimum mihi praepacet. f) Sic legitur in Cod. Coisl. legendum videtur ἀνάγειν. g) Παῦλ. deest apud Fabr. h) Hactenus cap. 13. habet Syn. p. 139. i) Verba χρῶ. τ. δικ. πιστ. desant ap. Fabr. extant in Cod. Coisl. Sed legendum videtur κυρίων τ. δ. πιστευόμενον.

βους διγ. λγ'. ὅτι καὶ ὁ ἐν ἑμὲ σοῦαμ, ὡς πᾶς προκουράτωρ, ἀπαιτεῖται τὴν ἰουδικάτουμ σόλου, ἐν ᾗ δηλονότι προκουράτωρι νόμινε ἐνάγεται. εἰ γὰρ σοῦο νόμινε (μωθάνει γὰρ ἐν τῷ ἰδ'. διγ. τοῦ παρότος τίτλου, καὶ ἐν τῷ ἐξῆς βιβλ. τιτ. δὲ προκουρατωρίβους διγ. νε. ὅτι ἐπὶ τὸν ἐν ἑμὲ σοῦαμ προκουράτωρα μεταφέροται οὐτιλίως αἱ ἀγογαί), εἰ τοίνυν σοῦο ῥέμινε κέρηται ταῖς οὐτιλίαις, καὶ ἐνάγεται, τότε, ὡς πᾶς σοῦο νόμινε δικαζόμενος, οὐκ ἀνάγκη ἔχει, τὴν ἰουδικάτουμ σόλου δίδουα. ὅτι γὰρ οὐδέις ἐνάγομενος σοῦο νόμινε δίδουα τὴν ἰουδικάτουμ σόλου, ἔγνωσ ἐν τῷ ἰβ'. τιτ. τῆς δ. τῶν ἰσσι- τοῦτων. ἔπεξελέ μοι τὸ θεμ. τὸ εἰρημένον τῷ Οὐλλπιανῷ ἐν τῷ παρόντι βιβ. τιτ. ἡ. πρὸς τὸ τέλος τοῦ ζ'. διγ. ἦτοι βιβ. ζ'. τιτ. ἰδ'.

Κυρίλλ. Εἰ μέντοι εἰς τὸ κηῖραι μόνον προσβαλλόμεν ἀν- τὶρ, οὐ δύναται ἐπὶ βλάβῃ μοι πακτεῦν, εἰ μὴ ἐν ἑμὲ σοῦαμ οὕτος γὰρ δεσπότης τῶν ἔχει.

Τοῦ Ἐναντιοφ. Ἐν τῷ γ'. βιβ. τιτ. γ'. διγ. α'. φησὶν· προκουράτωρ ἐστὶν ὁ διοικῶν ἀλλότριον πρᾶγμα κατὰ προσ- ταῖν τοῦ δεσπότη. οὐκ οὖν ἐναντία εἰσίν; ἢ δηλονότι τὸ ἐν τῷ ἰδ'. διγ. τοῦ προκειμένου ἰδ'. τίτλου μετὰ προκαταρξὶν λέγει, ἵνα μὴ δόξῃ ἐναντίον.

Τοῦ Ἀνονήμ. Περὶ τοῦ ἐν ἑμὲ σοῦαμ προκουράτωρος ἀνῳρωθι βιβ. γ'. τιτ. γ'. διγ. κε'. μβ'. νε.

οὐ βλάπτει συμφωνῶν] * Ὁφελεῖ δέ, ὡς πᾶς ἐλεύθε- ρος συμφωνῶν ὀνόματι τοῦ πρωτοτύπου, καὶ οὐ προσπορξίζει αὐτῷ τὴν τοῦ πάκτου παραγραφὴν, ἀλλὰ μόνον τὴν τοῦ δόλου. ζητεῖ τὴν παραγραφὴν τοῦ γ'. θεμίτος τοῦ ι'. κεφ. καὶ βιβ. κε'. τιτ. ἡ. κεφ. ζ'. θεμ. β'.

L. 14. ἰδ'. Οὐλλπ. κ) Τὸ σύμφωνον τῶν μαγίστρων τῶν D. H. 14. ἑταιριῶν 1) καὶ ὠφελεῖ καὶ βλάπτει.

σύμφωνον τῶν μαγίστρων] Ὁσπερ ὁ γενεῖος προκου- ράτωρ πακτεῦν καὶ ὠφελεῖ καὶ βλάπτει τὸν πρωτότυπον, οὕτω καὶ ὁ μαγίστρος ἦτοι ὁ σύνδικος τῶν κοινοῶν ἦτοι ἐταιριῶν. εἰ γὰρ τινες κοινῇ μισθώσονται τέλος καὶ τινα προ- βάλωνται τὴν ὀφείλοντα κενεῖν τε καὶ ἐνάγεσθαι, μαγίστρος ἦτοι σύνδικος τῶν κοινοῶν ὁ τοιοῦτος ὀνομάζεται, καὶ ἔρρη- ται τὰ παρ' αὐτοῦ πακτενόμενα πρὸς τοὺς ὀφείλοντας τῇ κοινωσίῃ ἦτοι τῷ τέλει, ὅπερ ἔτυχον ἐξεληφότες οἱ σύνδικον αὐτῶν προβαλλόμενοι· ὥστε προβαίνειν λέγεσθαι τοῦτο καὶ ἐπὶ σωματίων καὶ κολλεγίων προβαλλομένων τὸν λεγόμενον σύνδι- κον. οἷον ὡς ἐπὶ θεμίται· τὸ τῶν ἀργενταρίων σύστημα ἔχει τινά, τὸν ὑπερ' αὐτοῦ τὰς δικας ἐγγυμνάζοντα καὶ πάντα ποιῶντα. οὗτος οὖν πακτεῦν ὠφελεῖ καὶ βλάπτει τὸ σύ- στημα. μὴ ῥομίς δέ, ὅτι πᾶσιν ἐφείται, σύστημα ἢ ἐταιριῶν ἢ κολλεγίων ἔχειν. τὰ γὰρ περὶ τούτων μωθάνει ἐν τῷ ἐξῆς βιβ. ἐν τοῖς υποκειμένοις ἐν τῷ τιτ. . . , διγ. . .

Κυρίλλου. Ὁ σύνδικος τῶν κοινοῶν καὶ ἐπὶ βλάβῃ καὶ ἐπὶ ὠφελείῃ καλῶς πακτεῦν· ὁ δὲ ἐπίτροπος ἐπὶ ὠφελείῃ μόνον τοῦ ἀνήβου.

Τοῦ Ἀνω. Τίνας δηλοῖ τὸ ὄνομα τοῦ μαγίστρου; ἀνί- γρωθι βιβ. γ'. τιτ. ις'. διγ. νζ'. φησὶν γὰρ, ὅτι μαγίστροι λέγονται ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ἀρχόντων οἱ πλέον τῶν ἄλλων προνοεῖν ὀφείλοντες τῶν ἐπιτετραμμένων αὐτοῖς πραγμάτων, καὶ διδάσκουσι οἰασθήποτε ἐπιστήμης.

Πρόκειται εἰς τὸν Ἀνόνημον τῶν ἑταιριῶν· πρὸς ὁ παρα- γραφόμενος φησὶν· τίνες δύνανται ποιεῖν ἑταιρίας, ἔχει βιβ. γ'. τιτ. δ'. καὶ βιβ. μζ'. τιτ. κβ'. ὁ ἐπίτροπος καλῶς πρὸς τοὺς πονυλλιαρίους πακτενεῖ δεβίτορας ἢ κρεδύτορας, ἐν ᾧ τὸ πά- κτον ὠφελεῖ τὸν πονυλλιον. καὶ σημειῶσαι αὐτὸ διὰ τὸ κείμενον ἐν τῷ κη'. διγ. τοῦ παρότος τίτλου.

L. 15. ἰε'. Παῦλ. m) Καὶ τὸ τοῦ ἐπιτρόπου ὠφελεῖ τὸν D. eod. ἀνήβου.

L. 16. ις'. Οὐλλπ. n) Ἐὰν ὁ ἀγοραστὴς τῆς κληρονομίας D. eod. συμφωνήσῃ μετὰ τῶν χρεωστῶν, καὶ ἀπαιτῶνται παρὰ τοῦ πράτου, ἔχουσι δόλον παραγραφὴν· ὡσπερ ὅταν ο) συμφωνήσῃ μετὰ τοῦ ἀγοραστοῦ, ἀναδοθῆναι μοι τὸ πρᾶγμα, καὶ ἐνάγεται περὶ τοῦ τιμήματος παρὰ τοῦ πωλήσαντος αὐτὸ p) ἐκ προσώπου μου.

l) Οὐλλπ. deest apud Fabr. 1) τῶν ἑταιριῶν deest in Cod. Coisl. Habet Fabr. m) Παῦλ. deest apud Fabr. n) Οὐλλπ. deest apud Fabr. o) Fabr. ὅτε. p) Fabr. αὐτῷ.

etiam a procuratore in rem suam, ut a quovis procura- tore, iudicatum solvi cautionem exigi, quum scilicet procuratorio nomine conveniatur, Nam si suo nomine (discis enim dig. 19. huius tituli et libro sequenti tit. de procuratoribus dig. 55. in procuratorem in rem suam utiliter actiones transferri), si igitur suo nomine utilibus utitur et convenitur, tunc, ut quilibet, qui suo nomine litigat, iudicatum solvi satisfacere necesse non habet. Neminem enim, qui suo nomine conveniatur, iudicatum solvi satisfacere, cognoscis tit. 12. lib. 4. Institutionum. Excipias casum ab Ulpiano memoratum huius libri tit. 8. circa finem dig. 7. sive lib. 7. tit. 14.

Cyrilli. Si tamen ad agendum tantum eum constitui, in damnum meum pacisci non potest, nisi in rem suam sit: hic enim domini locum obtinet.

Enantioph. Lib. 3. tit. 3. dig. 1. dicitur: Procura- tor est, qui alienum negotium iussu domini administrat. Nonne igitur haec contraria sunt? Vel sine dubio quod dicitum est dig. 14. huius tit. 14. post litis contestationem dicitur, ne contrarium videatur.

Innom. De in rem suam procuratore lege lib. 3. tit. 3. dig. 25. 42. 51.

2) paciscendo non nocet] Prodest autem, ut quisvis liber homo, qui nomine domini causae paciscitur, eique pacti exceptionem non acquirit, sed tantum doli exceptionem. Quare adnotationem them. 3. cap. 10. et lib. 25. tit. 8. cap. 7. them. 2.

XIV. Ulp. Pactum magistri societatum et prodest et obest.

pactum magistrorum] Sicut omnium rerum procurator paciscendo et prodest et nocet domino, sic et magister sive syndicus societatum. Nam si quidam communiter vectigal conduxerint et aliquem constituerint, qui agere et conveniri debeat, hic magister sive syndicus societatum appellatur, eaque, quae ille cum debitoribus societatis sive vectigalis, quod ii, qui syndicum eum constituerunt, conduxerunt, paciscitur, rata sunt. Itaque idem et in corporibus et collegiis dici potest, quae syndicum, qui appellatur, constituitur. Ut puta hac specie: collegium argentariorum habet aliquem, qui eius nomine lites exercet et omnia gerit. Hic igitur paciscendo prodest et nocet collegio. Ne tamen putes, omnibus licere, ut universitatem vel corpus vel collegium constituant. Haec discis libro sequenti ex his, quae subiecta sunt tit. . . dig. . .

Cyrilli. Syndicus sociorum et in damnum et in com- modum eorum recte paciscitur: tutor autem in com- modum tantum pupilli.

Innom. Quosnam significat nomen magistri? Lege lib. 50. tit. 16. dig. 57. quo dicitur: Magistri appellantur per derivationem a magistratibus, qui maiorem, quam reliqui, curam rebus ipsis commissis adhibere debent, et cuiuslibet disciplinae praeceptores.

Apud Anonymum adiectum est: societatum. Ad quod verbum adnotans ait: Quinam collegia constituere possint, discis lib. 3. tit. 4. et lib. 47. tit. 22. Tutor recte cum debitoribus vel creditoribus pupilli paciscitur, quatenus pactum prodest pupillo. Nota hoc propter id, quod dicitur dig. 28. huius tit.

XV. Paul. Et tutoris pactum pupillo prodest.

XVI. Ulp. Si emtor 1) hereditatis cum debitoribus pepigerit, et venditor ab iis petat, doli exceptionem habent: sicut et si pepigero cum emtore, ut res mihi reddatur 2), et emtor pretii nomine conveniatur ab eo, qui nomine meo vendidit.

ἐάν ὁ ἀγοραστής] Πέτρον τις κληρονομίαν τινὴ καὶ ἐτραδίευνε ταύτης τὰ πραγματὰ τῷ ἡγοραστῷ, καὶ μετρηθέντων οὐτιλίως αἱ ἀγωγαὶ τῆς κληρονομίας ἐπὶ τῷ ἀγοραστῷ μεταφέρονται γὰρ οὐτιλίως ἐκ τῆς Πιον διατάξεως. τούτων οὕτω γεγενημένων ὁ ἀγοραστής πάκτον τινὴ τῶν τῆς κληρονομίας δεβιτόρων ἐποίησεν, οὐκ οὐκ ἀπαιτῶσι τὸ χρέος. μετὰ ταῦτα ὁ πρῶτος, ὡς ἔχον ἔτι τὸ ἰσώματον καὶ διὰ τοῦτο τὰς διρέκτους, ἦκε κινῶν κατὰ τοῦ δεβιτόρος νερεδιταρίου, πρὸς τὸν τὸ πάκτον ἐγένετο. καὶ λέγει Οὐλπιανός, ἐξβάλλεσθαι αὐτὸν δόλον παραγραφῇ διὰ τοῦτο δὲ δόλον καὶ οὐ πάκτον, ἐπειδὴ προποτύπως τὸ πάκτον οὐκ ἐποίησε. καὶ οὐδὲν δυναμίστον. μανθάνεις γὰρ ἐν τῇ ἐξῆς βιβ. δὲ προκουρατωρίζους διγ. νε. οὐ ἐν ἧμ σούμα προκουράτωρ, ἐπειδὴ τὰς οὐτιλίως ἔχει, προτιμότερος ἐστὶ τοῦ πεπρακτότος εἰς τὸ κινῶν καὶ εἰς τὸ δεχέσθαι καταβάλλομενον αὐτῷ τὸ χρέος παρὰ τοῦ δεβιτόρος. ὥστε εἰσότης καὶ ὁ τῆς κληρονομίας ἀγοραστής πακτεύων βιάσκει τὸν πρῶτον καὶ ἐπὶ τούτῳ γὰρ οὐτιλίως ἐκ τῆς παρούσης διατάξεως αἱ ἀγωγαὶ μεταφέρονται, ὡς ἔγνω ἐπιταῖθα.

Κυρίλλου. Ἐάν ἀγοραστής τῆς κληρονομίας ποιήσῃ πάκτον, ὡς ἔχον τὰς οὐτιλίως, ἀντίκειται τῷ πρῶτῳ δόλον παραγραφῇ ἀναδοθῆναι μοι πράγμα] Ὁ εἰς προκουράτωρ οὐκ ἐστὶν ἐπὶ πᾶσι πρῶτον. καὶ μὴ ἀντιπῶσι σοι, ὅτι ὁ προκουράτωρ, κινῶν γενικός ἐστίν, οὐτε τὰ αὐτοκίνητα δύναιτο ἐκποιεῖν, ὡς μανθάνεις ἐν τῇ ἐξῆς βιβ. τιτ. δὲ προκουρατωρίζους διγ. νε. οὐτε γὰρ μεταφέρεται, εἰ μὴ καὶ ἀγοραστής τὸ τίμημα καταβάλλῃ ἢ σατισφάκτον ποιήσῃ, ὡς ἐν τῇ α. τιτ. τοῦ β. τῶν ἰσοτιμῶν μεμάθησας. μήπω τοῖνυν, ὡς εἴρηται, τῆς δευποτείας μετεγενεσίας, εὐδὸν τὸν ἀγοραστῆρ ὁ πρωτότυπος, τοιτέστιν, ὁ τοῦ πεπρακμένου πράγματος κινῶν, δευτερευόντων περὶ τὸ συνάλλαγμα, πάκτον αὐτῷ ἐποίησεν, εἶναι τὸν οἰκῆτον ἀναγοραστον. λέγει οὖν ὁ Οὐλπιανός· ἐάν ὁ προκουράτωρ ἔλθῃ μετὰ ταῦτα, περὶ τοῦ τιμηματος κινῶν, ἐξβάλλεται δόλον καὶ οὐ πάκτον παραγραφῇ, καθὼ μὴ προποτύπως ἔ προκουράτωρ τὸ πάκτον ἐποίησε. βλέπε, πῶς εἶπεν, ἐξβάλλεται παραγραφῇ. οὐκ εἶπεν, ὅτι διὰ τοῦ πάκτον αὐτῷ τὸ νόμον ἀναιρεῖται ἢ ἀγωγή· τότε γὰρ ὁ νόμος σκεοῦτα δοκεῖ γίνεσθαι ὑπαιρωρησις, ὅτε ὁ ἀγοραστής ἀναδῶ τὸ πράγμα καὶ ὁ πρῶτος τὸ τίμημα, ὁ δὲ ἀγοραστής οὐ μόνον τὸν ἀναδῶν, ἀλλὰ καὶ ὅσα μετὰ τοῦ πράγματος ἐκομίσαστο τῆρ ἀρχῆρ, ὡς ὁ Νερατίος ἐν τῇ νε. διγ. φησίν. κινῶν δὲ εἶπον, μὴδὲ σατισφάκτον γινόμενον ἀπὸ τοῦ ἀγοραστοῦ πρὸς τὸν πρῶτον. ἢ γὰρ ἂν ὡς πρὸς δεσποτῆρ λοιπὸν γινόμενον τοῦ πάκτον ἔδοκε πρώσις τῶν ἐναντίων καὶ ἀγοραστῆρ ἀντίστασθαι, μήπω τοῦ πράγματος ἀναδοθέντος καὶ τῶν, ὅσα μετὰ τοῦ πράγματος ὁ ἀγοραστής ἐκομίσαστο τῆρ ἀρχῆρ.

ιζ'. Ἐάν δώσω σοι εἰς δάνος ^{γ)} δέκα νομίσματα καὶ παρασκευάσω ^{δ)} λαβεῖν εἴκοσι, οὐκ ἐνέχη εἰς πλέον τῶν δέκα· ἢ γὰρ ἀγωγή πλέον τῶν δοθέντων οὐκ ἐνοχοποιεῖ.

Καὶ ἡ περὶ ἔβρωτος ἀγωγή καὶ ἡ περὶ κλοπῆς εἰς τὸ διαλάσιον ἀγωγή διὰ ψιλοῦ συμφώνου ἰδίῳ δικαίῳ ἀναιροῦνται.

Ἡ δὲ ὑποθηκαρία καὶ τίκεται διὰ συμφώνου καὶ ἀναιρεῖται, ὅτε συγχωρεῖται τὸ χρέος.

Ἐάν συμφωνήσω, ἵνα μὴ ἐγώ, ἀλλ' ὁ κληρονόμος μου ἀπαιτηθῆ, οὐκ ἔχει παραγραφῆν.

Εἰ δὲ καὶ συμφωνήσω μὴ ἀπαιτηθῆναι Πέτρον, ἢ τῆρ θυγατέρι μου, εἰ καὶ κληρονομήσουσί μου, παραγραφῆν οὐκ ἔχουσι.

Τὸ ^{ε)} πρὸς ἐμὲ γενόμενον γενικὸν ἢ προσωπικὸν συμφώνον ὠφελεῖ καὶ τὸν ἀγοράσαντα παρ' ἐμοῦ καὶ τὸν ^{δ)} κατὰ δωρεάν διαδεξάμενον ^{ε)}.

Συμφωνῶν ὁ νομὸς τῆς κληρονομίας οὐκ ὠφελεῖ, ὅτε βλάπτει τὸν ἐκινῶντα ^{ε)} αὐτήν.

Υἱὸς ἢ δοῦλός μου συμφωνῶν μὴ ἀπαιτηθῆναι με παρὰ τῶν συναλλαζάντων ^{ε)},

1) si emtor] Vendidit quis alicui hereditatem eiusque res emtori tradidit, et actiones hereditariae utiliter in emtorem translatae sunt: utiliter enim ex Pii constitutione transferuntur. Quibus factis emtor cum debitor quodam hereditario pactus est, se ab eo debitum non petiturum. Postea venditor, utpote ius hereditarium ideoque directas actiones habens, contra debitorem hereditarium egit, quocum pactum initum erat. Et ait Ulpianus, doli exceptione eum submoventi: ideo autem doli et non pacti exceptione, quia ipse principaliter pactus non sit. Nec mirum est. Discis enim libro sequenti tit. de procuratoribus, dig. 55. in rem suam procuratorem, quia utiles actiones habet, venditori nominis praeferrere tam in agendo, quam in accipienda debiti a debitorum solutione. Itaque emtor hereditatis paciscendo merito venditori nocet: nam et in hunc utiliter ex hac constitutione actiones transferuntur, uti hic didicisti.

Cyrilli. Si emtor hereditatis pactum fecerit, quum utiles actiones habeat, venditori doli exceptio obicitur.

2) ut res mihi reddatur] Procurator meus servum Primo cuidam vendidit. Nec tibi contrarium videatur, quod procurator, sicut omnium rerum sit, nec res se moventes alienare possit, ut discis libro sequenti tit. de procuratoribus dig. 63. Neque enim transferuntur, nisi emtor quoque pretium solverit vel satisfecerit, ut tit. 1. lib. 2. Institutionum didicisti. Dominio igitur, ut dictum est, nondum translato, principalis, id est, rei venditae dominus emtorem contractu male contentum invenit, et cum eo pactus est, ut servus inemtus sit. Ait igitur Ulpianus: Si procurator postea de pretio agat, doli et non pacti exceptione submoventur, quia procurator non principaliter pactum fecit. Nota, eum dixisse, submoventur exceptione. Non dixit, per pactum ipso iure actionem tolli: tunc enim re nondum secuta a contractu recedi videtur, quum emtor rem et venditor pretium, emtor autem non solum rem, sed etiam omnia reddiderit, quae cum re ab initio accepit, ut Neratius dig. 57. ait. Recte autem dixi: si satisfactum non est ab emtore venditori. Alioquin quum pactum cum domino initum esset, videretur emtio et venditio contraria consistere, nondum re reddita, nec illis, quae cum re emtor ab initio accepit.

XVII. Si decem aureos mutuos tibi dedero ¹⁾, L. 17. et pepigero, ut viginti reciperem, ultra decem non teneris ²⁾: actio enim ultra id, quod datum est, non obligat.

Et iniuriarum actio ³⁾ et furti in duplum per §. 1. nudum pactum ipso iure ⁴⁾ tolluntur.

Hypothecaria actio ⁵⁾ autem pacto et nascitur ⁶⁾ et tollitur ⁷⁾, quum debitum remittitur.

Si paciscar ⁸⁾, ne a me, sed ab herede meo petatur, exceptionem non habet.

Sed et si paciscar, ne a Petro petatur ⁹⁾, vel a filia mea ¹⁰⁾, etiamsi mihi heredes extiterint ¹¹⁾, exceptionem non habent ¹²⁾.

Pactum ¹³⁾ in rem vel in personam conceptum mecumque initum etiam ei prodest, qui a me emit, quique per donationem successit.

Possessor hereditatis ¹⁴⁾ paciscendo neque prodest, neque nocet ei, qui hereditatem evincit.

Filius servusve ¹⁵⁾ meus paciscendo, ne qui con-

γ) εἰς δάνος deest apud Fabr. δ) Fabr. παρασκευάσω. ε) Syn. p. 140. §. 5. hui. cap. habet. ε) καὶ τὸν ἀγοράσαντα παρ' ἐμοῦ καὶ τὸν in Syn. deest. η) Ita Cod. Coisl. et Syn. Fabr. καὶ κατὰ δωρεάν δεξάμενον. Lectio Codicis textui latino melius respondet. ς) Fabr. ἐκινῶντα. ζ) Ita Cod. Coisl. παρ. τ. συναλλ. deest apud Fabr.

ἐάν δ' αἴσω] Ἰὰν ἀπαριθμήσω σοι δέκα νομίσματα καὶ συμφορήσω, εἰκοσί μοι παρὰ σοῦ τοῦ δεβιτορος ἐποφείλεισθαι, οὐ τίκεται μοι ἐνοχῆ, εἰ μὴ ἐπὶ μόνοις τοῖς ἀπαριθμηθεῖσιν δέκα νομίσμασιν. βλέπε, πῶς εἶπον γενικῶς, ὃν νασκίτονος οὐβλιγῆτιο, τουτέστιν, οὐτε ἢ ἔξ ἀγωγῆ, οὐτε ἢ βέβησι, οὐτε γὰρ, ἐν ἡ νομίσμασιν γέγονεν ἀπαριθμησις, οὐτε προήλθεν ἀπαριθμησις, ἀλλὰ ψιλῶν γέγονε σύμφωνον. ὑπέξειε τὰ θέματα, περὶ ὧν ὁ Σκαεβόλας φησὶν ἐν γ'. τῶν Ἀντιπαπινιανοῦ μονοβιβλων tit. β'. διγ. ε'.

Κυρίλλ. Ἐάν δαείσας σοι ε'. νομίσματα πακτεύσω μ'. ἀπαιτεῖν, οὐ δύναμαι κινεῖν ἐπὶ τοῖς ἑνδεκα. ἔξ γὰρ ἀγωγῆ ὑπὲρ τὴν δόσιν οὐ τίκεται.

Τοῦ Ἀνωνίμου. Ὅμοίως βιβ. ιβ'. tit. α'. διγ. ιβ'. θεμ. α'. ἀνάγωσθι τὰ ἐκεῖ παραγεγραμμένα.

οὐκ ἐν ἐρχῆ] * Λύσις ὁ κοινδικτικὸς ἀπὸ δύο τούτων συνίστασθαι πέφικεν, ἀπὸ ἀριθμήσεως καὶ διαθέσεως* ὁδε δέ, εἰ καὶ διάθεσις παροχολογήσῃ ἐπὶ τῇ ἀπαιτησί τῶν εἰκοσιν, ἀλλ' οὐχὶ ἀπαριθμησις ἐγένετο ἐπὶ τοῖς εἰκοσιν, ἀλλ' ἐπὶ μόνοις τοῖς δέκα.

ἢ περὶ ὕβρεως ἀγωγῆ] Τινὰς ἔστιν εἶδεν ἀγωγῆς διὰ συμφώνου κατὰ τὸ αὐτὸ δίκαιον καὶ ἀναρρομένης, τοιαυτῆ ἔστιν ἡ ἰνουριόρομη καὶ ἡ φούρτι. περὶ γὰρ τούτων ἰδικώτερον πακτεύειν νόμος ἐπέτρεψε, καὶ εἰκότως, ὡς λεγόμενον ὄντος τοῦ πάκτου, κατὰ τὸ αὐτὸ δίκαιον διὰ τοῦ πάκτου σβέννυνται καὶ ἀναρροῦνται. τὴν μὲν οὖν ἰνουριόρομη καὶ τὴν φούρτι, καθάπερ εἴρηται, τὸ πάκτον κατὰ τὸ αὐτὸ δίκαιον ἀναρροῖ. συνίστησι δὲ τὴν ὑποθηκαρίαν* ἐπειδὴ, κὰν μὴ νόμος ἰδικός, ἀλλ' οὐν ὁ πρῶτος ἰδικώτερον τὸ περὶ ταύτης ἐκνόσως σύμφωνον. καὶ εἰκότως ἀπὸ ψιλῶν πάκτου συνίσταται ἀγωγῆ, τουτέστιν, ἡ ὑποθηκαρία* οὐκέτι δὲ ἀπὸ πάκτου ἀναρροῖται κατὰ τὸ αὐτὸ δίκαιον, ὡσπερ ἐπὶ τῆς φούρτι ἢ τῆς ἰνουριόρομη, ἀλλὰ διὰ παραγραφῆς, ὅτε πακτεύσω, μὴ ἀπαιτεῖν τὰς ὑποθήκας.

Ἡ φούρτι καὶ ἰνουριόρομη διὰ τοῦ πάκτου κατὰ τὸ ἴσο ἰούρε ἀναρροῦνται* ἢ περὶ ἐνεχρον τίκεται ἀγωγῆ ἀπὸ ψιλῶν πάκτου, ἀναρροῖται δὲ διὰ παραγραφῆς.

Γρηγορίου. Τὴν ποινὴν ἐνταῦθα μόνην φησὶν, οὐ μὴν καὶ τὸν φουρτιβον* ἔτερον μὲν γὰρ ἐστὶ τῆς ἀγωγῆς τῆς τὸ κλαπέν ἀπαιτούσης, ὡς ἐστὶ δεκατ. tit. τοῦ ξ'. βιβλίου* ἦτις καὶ ἀρμόζει μόνῃ δεσπότῃ, ὡς τὸ α'. κεφ. τοῦ αὐτοῦ τίτλου καὶ βιβ. φησὶν* ἔτερος δὲ ὁ περὶ κλοπῆς ἦτοι ὁ ιβ'. ταυτῆρ δὲ οὐ μόνος ὁ δεσπότης κινεῖ, ἀλλὰ καὶ πᾶς, ὃ διαφέρει μὴ γενέσθαι τὴν κλοπὴν, ἐάν ἐξ εὐλόγου αἰτίας αὐτῷ διαφέρει, καθὼς τὸ τέταρτον θεμ. τοῦ ι'. κεφ. αὐτόθι φησὶν, οὐ ἢ ἀρχῆ* ἐκέως ἔχει τὴν περὶ κλοπῆς εἰς τὸ διπλοῦν ἀγωγῆν. σκοπεῖ μοι δὲ καὶ, ὡδε πῶς ἀναρροῦται καὶ ἔτερον ἀποπον. εἰ γὰρ εἴποι τις, ὅτι τὸ ιβ'. κεφ. τὸ λέγον, ὅτι ὁ κλαπένος κλαπέντος τοῦ δοθέντος αὐτῷ ἔχει τὴν περὶ κλοπῆς ἀγωγῆν τε καὶ τὴν ποινὴν καὶ τὴν ἀπαιτήσιν τοῦ πράγματος, δίδωσι τὸ μὴ δεσπότην ἔχειν τὸν φουρτιβον κοινδικτικῶν* καὶ μὴν ἔφθῃ ὁ νομοθέτης διδάξας ἡμᾶς ἐν τῷ α'. κεφ. τοῦ ι'. tit. αὐτόθι, ὡς ἡ τὸ κλαπέν ἀπαιτούσα ἀγωγῆ μόνῃ δεσπότῃ ἀρμόζει* ἄλλως δὲ ἐπὶ τοῦ κλαπένος* φησὶν φησὶν ὁ νομοθέτης, ὅτι τὴν περὶ κλοπῆς εἰς τὸ διπλοῦν ἔχει ἀγωγῆν, οὐ μὴν προσέθετο καὶ τὸν φουρτιβον. ζῆται καὶ τοῦ ιγ'. κεφ. τοῦ ιβ'. tit. τοῦ ξ'. βιβ. θεμ. τὸ πρὸ δύο θεμάτων τοῦ τέλους, ὡς ὁ κομμοδατάριος καὶ ὁ μισθωσίμενος πρῶγμα καὶ ὁ δεξάμενος ἐντολίην καὶ ὁ δανειστής περὶ τοῦ ἐνεχρόνου τὴν περὶ κλοπῆς εἰς τὸ διπλοῦν ἔχουσιν ἀγωγῆν* οὐ προσκεῖται δὲ, ὅτι καὶ τὸν φουρτιβον. τοῦτω τῷ κινῶνι χρῶμενος ὀρθῶς βαδίσαις.

* Ἡ μὲν περὶ ὕβρεως, ἐπειδὴ διὰ λόγου συνέστηκεν, ἀναρροῖται πάλιν διὰ λόγου. ὁμοίως ἢ περὶ κλοπῆς ποινικῆ οὐσα ἀναρροῖται διὰ ψιλῶν συμφώνων* οὐ μὴν καὶ ὁ φουρτιβος κοινδικτικῶς* ἐκεῖνος γὰρ τὸ κλαπέν ἀπαιτεῖ πρῶγμα καὶ οὐ διὰ λόγου, ἀλλὰ διὰ πράγματος ἀναρροῖται.

ἰδίῳ δικαίῳ] Ἰσο ἰούρε. διαφέρει δὲ, ὅταν κατὰ τὸ ἴσο ἰούρε ἀναρροῖται ἀγωγῆ καὶ ὅταν μὴ κατὰ τὸ ἴσο ἰούρε, ἀλλὰ διὰ παραγραφῆς* ὅταν μὲν γὰρ κατὰ τὸ ἴσο ἰούρε ἀπᾶς ἀναρροῖται, οὐκέτι δύναται ἀνακαινισθῆναι* ὅτε δὲ μὴ κατὰ τὸ ἴσο ἰούρε, δύναται ἀνακαινισθῆναι πάλιν διὰ συμφώνων.

* Ἀπλῆ πάσης ἐνοχῆς ἢ ἀναίρεσις εἰς τὸ λυθῆναι ἴσο ἰούρε* ἢ γὰρ τοῦ κανόνος βοηθεῖται τοῦ λέγοντος, ὅτι ὃ τρόπῳ συνίστανται τὰ συναλλάγματα, τῷ αὐτῷ καὶ ἀναλύνονται ἢ οὐκ ἀπὸ τοῦ παρόντος κανόνος βοηθεῖται, ἀλλ' ὑπὸ κανόνος ἰδικῶς κωρύντος αὐτήν. καὶ τοῦ μὲν πρώτου πολλὰ σοι παραδείγματα

1) si — dederō] Si decem aureos tibi numeravi et pactus sum, ut viginti a te debitore mihi reddantur, obligatio non contrahitur, nisi in decem aureis tantum numeratis. Nota, me generaliter dixisse, non nascitur obligatio, nec re, nec verbis. Neque enim viginti aureorum numeratio facta est, sed nudum pactum initum est. Excipias species, de quibus Scaevola loquitur lib. 3. Antipapiniiani tit. 2. dig. 5.

Cyrilli. Si quinque aureos tibi mutuos dederō et pepigero, ut undecim petam, de undecim agere non possum. Re enim obligatio ultra id, quod datum est, non contrahitur.

Innomin. Similiter lib. 12. tit. 1. dig. 12. them. 1. Lege, quae ibi adnotata sunt.

2) non teneris] Quia condictio ex his duobus nascitur, ex numeratione et voluntate: sic autem etsi voluntas ad petenda viginti praecessit, tamen viginti numerata non sunt, sed tantum decem.

3) iniuriarum actio] Quaedam actiones reperiuntur, quae per pactum ipso iure etiam tolluntur. Eiusmodi est iniuriarum et furti actio. De his enim pacisci specialiter lex permittit, et merito, cum pactum legitimum sit, ipso iure pacto extinguntur et tolluntur. Iniuriarum igitur et furti actionem, ut dictum est, pactum ipso iure tollit. Pactum autem gignit hypothecariam actionem: quia, etsi non lex specialis, attamen Praetor pactum de ea firmavit. Et merito ex nudo pacto oritur actio, id est, hypothecaria: non autem per pactum ipso iure tollitur, ut furti et iniuriarum actio, sed per exceptionem, quom pactus sim, ne hypothecas petam.

Furti et iniuriarum actio per pactum ipso iure tolluntur: hypothecaria actio nascitur ex nudo pacto, tollitur autem per exceptionem.

Gregorii. De poenali actione hoc loco tantummodo loquitur, non etiam de conditione furtiva: poenalis enim differt a conditione furtiva, ut tit. 10. lib. 60. quae soli domino competit, ut cap. 1. eiusdem tit. et lib. dicitur: alius est titulus de furti actione sive tit. 12. Hanc autem actionem non solum dominus instituit, verum etiam quivis, cuius furtum non factum esse interest, si ex iusta causa eius intersit, ut them. 4. cap. 10. ibidem ait, cuius initium est: Ille habet furti in duplum actionem. Vide autem, quomodo sic aliud quid absurdum emergat. Nam si quis dixerit, cap. 11. fullonem, re ei data subrepta, furti actionem habere, et poenam et rei persecutionem, ei, qui dominus non est, conditionem furtivam concedit. Atqui antea Iureconsultus nos docuit cap. 1. tit. 10. ibidem, conditionem furtivam soli domino competere: aliter autem in fullone. Nam Iureconsultus certo dixit, eum furti actionem in duplum habere, non etiam adiecit, conditionem furtivam. Quaere et cap. 13. tit. 12. lib. 60. them. antepenultimum, quo dicitur, commodatarium et rei conductorem et mandatarium et creditorem pigneratitium furti actionem in duplum habere; non autem adiectum recte, etiam conditionem furtivam. Hac regula utens recte via incedes.

Iniuriarum actio, quia verbis orta est, rursus verbis tollitur. Similiter furti actio, quae poenalis est, nudo pacto tollitur: non etiam conditio furtiva: haec enim rem furtivam persequitur, nec verbis, sed re tollitur.

4) ipso iure] Ipso iure. Differt autem, si ipso iure tollitur actio, et si non ipso iure, sed per exceptionem. Nam si ipso iure semel sublata sit, amplius renovari non potest: si autem non ipso iure, rursus per pactum renovari potest.

Quaevis obligatio duplici modo ipso iure tollitur: aut enim secundum regulam, quae dicit, quo modo facti sint contractus, eodem etiam tolli: aut non secundum hanc regulam, sed aliam, quae specialiter modum, quo tollitur obligatio, confirmat. Prioris regulae multa exempla

ἐπὶ γε ἀμαρτημάτων καὶ συναλλαγμάτων. ἀμαρτημάτων μὲν, ὡς ἡ περὶ ὑβρίσεως ἀγωγή, ἥτις καὶ λόγῳ συνίσταται καὶ διαλύεται λόγῳ· συναλλαγμάτων δὲ, ὡς ἐπὶ δανείου, ὡς ἀντιστρέφουσι τὰ χρηήματα πρὸς τὸν δανειστήν, καὶ ἕτερα πολλά. τοῦ δὲ δευτέρου ἦρουν τοῦ βοηθεῖσθαι ὑπὸ νόμου ἰδικῶς εἰς τὸ ἀναρῆσθαι τὴν ἐροχὴν ἢ ἰούρε ταῦτα εἶναι ἐπὶ τῶν ἀμαρτημάτων τὰ παραδείγματα ἢ περὶ κλοπῆς ἀγωγῆ καὶ ἢ δι' ἔργων ὑβρίσεως· αὐτὰ γὰρ διὰ ψίλου συμφώνου ἢ ἰούρε ἀναρῶνται οὐκ ἀπὸ τοῦ κανόνος ἐκείνου· ἐπιταῦθα γὰρ χρεῖον οὐκ ἔχει. καὶ πῶς ἔργῳ μὲν συνίσταται, λόγῳ δὲ διαλύεται; ἀλλ' ἐπειδὴ νόμος ἐστὶν ἰδικὸς ἐπ' αὐταῖς, κελύων ἢ ἰούρε ταύτας διὰ ψίλου ἀναρῆσθαι συμφώνου. καὶ ἐπὶ τῆς δὲ δόλο σχολιαζούσης πάντα συντρέχει ὁ νόμος. διὰ τί δὲ νόμος ἰδικὸς κελύει, ταύτας διὰ ψίλου ἀναρῆσθαι συμφώνου ἢ ἰούρε; διότι ἀμαρτημάτων εἰσιν· ἐπὶ δὲ τῶν ἀμαρτημάτων συντρέχει ἀπὸ ὁ νόμος τῷ ἐναγομένῳ ἀμαρτήσαντι, εἴτε ἔφευροι τινὴ ἀφορμῆν, ἢ δὲ ὑποθήκῃ ἀγωγῆ, τῶν καλῆ πίστει οὐσα καὶ εἰς ἰδικῶν ὄνομα συναλλαγμάτων ἐναγομένη αὐτῇ μὲν καθ' ἑαυτὴν δύναται ἀναρῆσθαι διὰ ψίλου συμφώνου ἢ ἰούρε, εἰ δὲ ἐνεχύρων ἔστω, ἀναδοθέντος τοῦ ἐνεχύρου. ὅταν δὲ γένηται τοῦ χρεῖος παραχώρησις, ἐπειδὴ παρακολούθημα ἐστὶν τῇ περὶ χρεῖος, ἢ ὑποθήκῃ ἀγωγῆ, ἀναρῶνται τῆς περὶ χρεῖος διὰ παραγραφῆς, συναναρῶνται τῇ τοῦ χρεῖος συγχωρήσει καὶ τὸ παρακολούθημα διὰ παραγραφῆς.

ἢ δὲ ὑποθήκῃ] Τοῦ ἄνω. Τὰς ἐπὶ τὴν κοινὴν ἀγωγὰς γενικῶς καὶ ἀπὸ ψίλου συμφώνου καὶ ἀγράφως συνίστασθαι, ὡς καὶ τὴν τοῦ ἐνεχύρου βιβ. κ. tit. α. dig. δ.

Τοῦ Ἐναντιοφ. Ἀνάγνωθι dig. ζ. θεμ. γ. καὶ βιβ. κ. tit. β. dig. δ. ὁμοίως dig. ιζ. θεμ. γ. εἰ δὲ καὶ πατεῦσω, μὴ ἀπαιτηθῆναι Πέτρον ἢ τὴν θυγατέρα μου, εἰ καὶ κληρονομησοῦν μου, παραγραφῆν οὐκ ἔχουσι. ἢ θυγατὴρ ἔξει τὴν τοῦ δόλου παραγραφῆν, ὡς dig. κ. ἀνάγνωθι dig. κγ. φησὶν γὰρ ὁμολογῆσαι πρόδια ὑπὲρ ὑπεροσίου μου ἐγγύτης ἐπακτεῦσα, μήτε ἐμὲ, μήτε τὸν πατέρα αὐτῆς ἀπαιτηθῆναι ἀποθησκοτόσ μου ὁ υἱὸς μου παραγραφῆν ἔχει, οὐ μὴν οἱ συκληρονομοὶ αὐτοῦ. ἔξεσι γὰρ τινὴ προνοεῖν καὶ ἐνὸς μόνου τῶν ἰδίων κληρονομῶν.

τίκτεται διὰ συμφώνου] * Εἰ γὰρ δανείσω σοι καὶ τότε μὲν ἐνεχύρου οὐ μνησθῶ, ὕστερον δὲ συμφωνῆσα, ὑποκείσθαι μοι τὸ σὸν πᾶν, τίκτεται ἢ παραγραφῆ *).

ἀναρῶνται] Τουτέστιν, εἰ καὶ μὴ γένηται συμφώνου πρωτοτύπως περὶ τῆς συμπληθείας τῆς ὑποθήκης, συμφωνηθῆ δὲ τὸ χρεῖος, διὸ καὶ ἢ ὑποθήκη συνέστη, συναναρῶνται καὶ αὐτῇ ὡς παρακολούθημα.

* Ὅτε γὰρ ἢ ὑποθήκῃ διὰ πάκτου συγχωρηθῆ, οὐκ αὐτῷ τῷ δικαίῳ ἀναρῶνται, ἀλλὰ διὰ παραγραφῆς πάκτου, διὰ τὸ τὴν ὑποθήκῃ συναναρῶνται οἰονεὶ τὸ πρωτότυπῳ συναλλάγματι, ἕχον τῷ δανείσματι, καὶ δοκεῖ ἐν τῷ συναλλάγματι εἶναι τὸ τε δανείον καὶ ἢ ὑποθήκη. καὶ αὐτῷ μὲν τῷ δικαίῳ ἀναρῶνται, ὅτε καταβληθῆ τὸ χρεῖος· τοῦ γὰρ πρωτοτύπου σβεσθέντος σβέννυται καὶ τὸ παρακολούθημα ὁμοίως τῷ πρωτοτύπῳ. ὅτε δὲ συγχωρηθῆ ἢ ὑποθήκῃ, οὐκ αὐτῷ τῷ δικαίῳ, ἀλλὰ διὰ παραγραφῆς συμφώνου ἀναρῶνται. καὶ μὴ ἐναντιωθῆ σοι ὁ κανὼν ὁ λέγων, ὁ καὶ πανταχοῦ κείμενος, ὅτι ὃ τροπῶ συνίσταται τὸ συναλλάγμα, τῷ αὐτῷ καὶ διαλύεται γ), αὐτῷ δηλοῦσι τῷ δικαίῳ. λυεῖται μὲν γὰρ ἐπιταῦθα τὸ συναλλάγμα τῷ τροπῶ, ὃ συνέστη, πλὴν οὐκ αὐτῷ τῷ δικαίῳ· δοκεῖ γὰρ συνίστασθαι ἐξ ἀρχῆς διὰ καταβολῆς, ἐπεὶ διὰ τὴν ἀρίθμησιν τῶν νομισμάτων ἐγένετο.

ἐὰν συμφωνῆσω] Ἐὰν τις πρὸς τὸν οἰκίον πατεῦσῃ δανειστήν, ὡςτε αὐτὸν μὴ ἀπαιτηθῆναι, μόνος αὐτὸς ἔχει τὴν τοῦ πάκτου παραγραφῆν· τὸ δὲ πλέον ἔγνωσ, ὅτι, κἂν εἴπῃ, οὐκ ἀπαιτήσεις με, οὐκ εἴπε δὲ, ὅτι ἀπαιτεῖς τὸν κληρονομὸν τὸν ἐμὸν, καὶ οὕτως ἐνδυνάμως ἀπαιτεῖται ὁ κληρονομὸς αὐτοῦ. κατὰ πρόληψιν γὰρ ἢ περὶ ἡμῶν ἐστὶ τὸ πάκτον, ὡς ἐν τῷ ζ. dig. τοῦ παρόντος tit. μεμάρησας.

Κυρίλλ. Ἐὰν πατεῦσω, σὲ μὴ ἀπαιτεῖν, ἀλλὰ τὸν κληρονομὸν μου, ὁ κληρονομὸς σου οὐκ ἔξει παραγραφῆν. εἰ δὲ πατεῦσω, μήτε σὲ ἀπαιτεῖν, μήτε Τίτιον, ἢ μήτε σε, μήτε τὴν θυγατέρα σου, κἂν κληρονομήσῃ σε Τίτιος ἢ ἢ θυγατὴρ σου, οὐκ ἔξουσιν παραγραφῆν.

ἢ ἀπαιτηθῆναι Πέτρον] Πατεῦσων τις πρὸς τὸν οἰκίον δανειστήν οὕτως εἴπῃ· οὐκ ἀπαιτήσεις οὔτε ἐμὲ, οὔτε

in delictis et contractibus in promptu tibi sunt: in delictis, ut iniuriarum actio, quae verbis nascitur et verbis tollitur: in contractibus, ut in mutuo, cum pecunia ad creditorem revertitur, et alia multa. Secundi vero sive eius, ut lege speciali ipso iure obligatio tollatur, exempla inter delicta sunt furti actio et iniuriarum reales: haec enim per nudum pactum ipso iure tolluntur, non ex priore regula: nam haec locum ibi non habet. Et quomodo facto quidem oritur, verbis autem tollitur? Ideo, quia lex specialis de iis lata iubet, ipso iure eas per nudum pactum tolli. Etiam in doli actione pacto sublata lex succurrit. Cur autem lex specialis iubet, eas nudo pacto ipso iure tolli? Quia delicta sunt: in delictis vero lex semper reo, qui deliquit, succurrit, si quandam occasionem inveniat. Hypothecaria vero actio, quae bonae fidei est et in speciale nomen contractus transit, quantum ad ipsam attinet, nudo pacto tolli potest: si vero pignus sit, pignore reddito. Sed si debitum remissum fuerit, hypothecaria actio, quia accessorium actionis in personam est, actione per exceptionem sublata, una cum debiti remissione etiam accessorium per exceptionem tollitur.

5) hypothecaria autem actio] Innominati. Obligationes ex consensu et nudo pacto et sine scriptura contrahi, ut et pignoris obligationem lib. 20. tit. 1. dig. 4.

Enantioph. Lege dig. 7. them. 3. et lib. 20. tit. 2. dig. 4. similiter dig. 17. them. 3. Sed et si pactus sim, ne a Petro vel a filia mea petatur, licet heredes mihi extiterint, exceptionem non habent. Filia doli exceptionem habebit, ut dig. 21. Lege dig. 23. quo dicitur: Si dote pro nepta mea, quae in potestate est, promissa pactus sim, ne a me vel patre eius petatur: me mortuo filius meus exceptionem habebit, non etiam coheredes eius. Licet enim alicui et uni tantum ex suis heredibus prospicere.

6) pacto nascitur] Nam si tibi credidero et tunc pignoris mentionem non fecero, pactus autem fuero, ut res tua mihi obligetur, gignitur exceptio.

7) tollitur] Hoc est, et si pactum non principaliter de hypotheca factum sit, remissum autem sit debitum, propter quod etiam hypotheca constituta est, etiam hypotheca tanquam accessorium una tollitur.

Nam quum hypothecaria actio pacto remissa est, non ipso iure tollitur, sed pacti exceptione, propterea, quod hypothecaria actio coniuncta quasi est contractui principali, veluti mutuo, et mutuum et hypotheca unus contractus esse videntur. Et ipso iure quidem tollitur, quum debitum solutum sit: re principali enim extincta, etiam accessorium, similiter ut principale extinguitur. Si autem hypothecaria actio remissa fuerit, non ipso iure, sed per pacti exceptionem tollitur. Ne contraria tibi videatur regula, ubique proposita, quae dicit, quo modo contractus factus sit, eodem etiam eum dissolvi, ipso iure scilicet. Hic enim tollitur quidem contractus eodem modo, quo initus est, nec tamen ipso iure: ab initio enim numeratione iniuri videtur, quum numeratione pecuniae contractus sit.

8) si paciscar] Si quis cum creditore suo paciscatur, ne a se debitum petatur, ipse solus pacti exceptionem habet. Imo scis, si dixerit, non petes a me, non autem dixerit, petis ab herede meo, sic cum effectu ab herede debitum peti. Ex praesumptione enim pactum in personam est, ut dig. 7. huius tituli didicisti.

Cyrilli. Si pactus sim, ne a te petam, sed ut heres meus petat, heres tuus exceptionem non habebit. Si vero pactus sim, ne a te petam, nec a Titio, vel nec a te, nec a filia tua, licet Titius vel filia tua heredes tibi extiterint, non utentur exceptione.

9) ne a Petro petatur] Paciscens quis cum creditore suo dixit: non petes a me, nec a Titio: Titius

x) Legerem ἀγωγῆ, quod textus postulat. y) Supra διαλύεται in Cod. Coisl. scriptum ἀνα, quod significat ἀναρῶνται.

Τίτιον· οὔτε δὲ ἐγγυητής, οὔτε μανδάτωρ, οὔτε ἀντιφορητής ἢ ὁ Τίτιος. καὶ λέγει Οὐλιανός, ἐκ τοῦ τοιοῦτου πάκτου μὴ ὠφελεῖσθαι τὸν Τίτιον, μηδὲ εἰ κληρονόμος γίνεται τοῦ πακτεύσαντος Τίτιος, δύνασθαι αὐτὸν τῆ τοῦ πάκτου κερῶσθαι παραγραφῇ, ἐπειδὴ ἐξ ἀρχῆς εἰς τὸ τοῦ Τίτιου πρόσωπον ἀνυπόστατον ἦν τὸ χρέος καὶ ἐξ ποστέματου καὶ οὐκ ἐρροῖται· τούτῳσι, κἂν κληρονόμος γένηται Τίτιος, οὐ μνήμη κατὰ τὸ πάκτον ἐγένετο, μηδὲ οὕτως εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ τὸ πάκτον ἐρρώσθαι. τοῦτο καὶ Ἰουλιανὸς ἐπὶ τοιοῦτου παραδίδωσιν θέματος. ἐπακτεῦσε γὰρ τις πρὸς τὸν οἰκίον δανειστῆν, ὥστε μίτη αὐτὸν, μίτη τὴν θυγάτηρα αὐτοῦ τὸ χρέος ἀπαιτηθῆναι. καὶ φησὶν Ἰουλιανός, ὅτι, ἐὰν ἡ θυγάτηρ κληρονόμος γένηται τοῦ οἰκίον πατρός, οὐκ ὠφελεῖται αὐτὴν τούτῳ τὸ πάκτον. δῆλον δὲ, ὅτι ἐπειδὴ μὴ ὡς κληρονόμος, ἀλλ' ὡς θυγάτηρ ὡ μνήμη κατὰ τὸ πάκτον ὁ πατὴρ ἐποιήσατο. εἰ γὰρ ὡς κληρονόμος κατὰ τὸ πάκτον τοῦ Τίτιου ἐμνημόνευσεν ἢ τῆς θυγατρὸς, εἰπὼν οὕτως· οὐκ ἀπαιτήσεις Τίτιον, ἐὰν γένηται μου κληρονόμος ἢ καὶ τούτῳ μὲν οὐκ ἐξέφρασαν οἱ πακτεύσαντες, ἐνεθυμηθήσαν δὲ ὅμως, τότε καὶ τῷ Τίτιῳ καὶ τῇ θυγατρὶ τὸ τοιοῦτο συμβάλλεται συμφωνον. ἔργος γὰρ ἐν τῷ ζ. διγ. τοῦ παρόντος τίτλου, ὅτι ἐπὶ τῶν πάκτων τῆ ἐντοία καὶ τῇ διαθέσει τῶν πακτεύσαντων προσέρομεν. τὸ οὖν εἰρημένον ἐνταῦθα κατὰ τῶν πακτεύσαντων εἴρηται τῷ νόμῳ. καὶ σημειώσῃσι διὰ τὸ κείμενον τῷ δὲ σπονσαλίβους βιβ. τίτ. δ. ὅς ἐστιν δὲ πάκτις δοταλίβους διγ. ι. συμβάλλεται δὲ σοι πρὸς τὴν εἰρημένην παρὰδουσαν καὶ τὸ κείμενον ἐν τῷ μ. διγ. τοῦ παρόντος τίτλου ἐν τῷ θεμ. οὐ ἢ ἀρχῇ πατὴρ ὁ τὴν προῖκα. σημειώσῃσι δὲ καὶ διὰ τὸ κείμενον ἐν τῷ κ. διγ. τούτου τοῦ τίτ. καὶ μὴ συναρπαγῆς διάφορος γὰρ ὁ θεματισμός.

† Τὸ παρὰ τοῦ ἐξωτικοῦ γεγονὸς συμφωνον ἕτερον οὔτε ὠφελεῖ, οὔτε βλάπτει. ἐὰν τις συμφωνῆσῃ, μὴ ἀπαιτηθῆναι Πέτρον χρεωστοῦνται, ἐπεὶ δὲ ἐλευθέρου πρόσωπον ἀγωγή τινι οὐ προσπορίζεται, εἰκότως οὔτε Πέτρος ὠφελεῖται. ἐὰν οὖν κληρονόμος αὐτοῦ γένηται ἢ ἄλλως πρὸς τὰ αὐτοῦ δικαία, καὶ ἐνάγωμα α) ὑπὲρ αὐτοῦ, οὐκ ἔχω τὴν τοῦ συμφωνον παραγραφῆν. [Sch. h. I. 756.]

τῆν θυγάτηρα μου] Τοῦ ἄγων. Ἡ θυγάτηρ ἔξει τὴν τοῦ δόλου παραγραφῆν, ὡς διγ. κ. ἀνάγωθι καὶ διγ. μ. καὶ βιβ. κγ. τίτ. δ. διγ. γ.

* Ἀντεξουσίαν θυγάτηρα θεματισῶν· εἰ γὰρ ἦν ὑπεξουσία, εἶχεν ἂν τὴν τοῦ δόλου παραγραφῆν. καὶ ζητεῖ κεφ. κ. καὶ ..... αὐτοῦ λ.

εἰ καὶ κληρονομήσουσι] * Οὐ γὰρ ὡς κληρονόμον αὐτῶν ὠφελούτων εἶναι ἢ ὄντων τὸ πάκτον τὸ πάκτον ἐγένετο, ἀλλὰ ἐλευθέρων καὶ μηδεμίαν μετουσίαν ἔχοντων εἰς τὴν τοῦ πακτεύσαντος κληρονομίαν. τότε γὰρ, κἂν κληρονομησῶσι, οὐδὲν ὠφελούνται ὑπὸ τὸ πάκτον· δι' ἐλευθέρου γὰρ προσώπου ἀγωγή τινι οὐ προσπορίζεται. εἰ δὲ κληρονομῶν ἐκείνων ἐμνήσθῃ ἢ ὠφελούτων κληρονομήσῃ, ἐρροῖται τὸ πάκτον, καὶ οὐδὲ ἀπαιτηθῆσθαι τούτων τις. ἢ δὲ θυγάτηρ ἔχει τὴν τοῦ δόλου. ζητεῖ καὶ κεφ. κ. θεμ. β. αὐτοῦ.

παραγραφῆν οὐκ ἔχουσιν] * Ἰστε, ὅτι δι' ἐλευθέρου πρόσωπον μηδεμίαν ἔχοντος ἐγγυητῆ πρὸς τὸν, ὑπὲρ οὗ τὸ πάκτον ἐποιήσεν, ἀγωγή τινι οὐ προσπορίζεται, οὔτε παραγραφῆ. δι' ἐλευθέρου δὲ πρόσωπον συμφωνήσαντος ὑπὲρ τινος, πρὸς ὃν ἔχειν ἐγγυητῆ ἢ ἐκ τοῦ πατὴρ ἢ ἄλλος τις προσεγγυς συγγενῆς εἶναι αὐτῷ ἢ φροντιστῆς, προσπορίζεται δόλου παραγραφῆ μόνῃ τῷ, ὑπὲρ οὗ τὸ πάκτον ἐγένετο. διὰ δὲ υἱοῦ ἢ δούλου συμφωνήσαντος πρὸς τὸν πατὴρ ἢ τοῦ δεσπότου προσπορίζεται καὶ ἀγωγή καὶ παραγραφῆ πάκτου, οὐ μὴν δὲ διὰ πατρός τῷ υἱῷ, ἀλλὰ μόνῃ δόλου παραγραφῆ.

οὐ συμφωνον] Τὸ πάκτον τὸ τῷ πρώτῳ συμβαλλόμενον συμβάλλεται καὶ τῷ ἀγοράσαντι τὸ πρῶγμα, περὶ οὗ τὸ πάκτον ἐγένετο, ἐνθα ἢ ὅσα ἐστὶ τὸ πάκτον, ὅτι τυχὸν οὐκ ἀπατῶ τὸ πρῶγμα. καὶ τούτῳ κερῶσθαι τῷ νομίμῳ, τῇ τῶν πολλῶν πειθόμενοι γνώμῃ, μεθ' ὧν ἐστὶ καὶ Πομπόνιος. ἔλεγε μάλιστα ὁ Σαβίνος, ὅτι, κἂν περσονάλιον ἐστὶ τὸ πάκτον, συμβάλλεται καὶ τῷ ἀγοράσῃ· ὥστε Σαβίνος τὸ μείζον ὑπολαμβάνει. σημειώσῃσι δὲ, ὅτι καὶ ἐφ' ἐν πρῶγματι ἐστὶν σονκεσίον· καὶ ὁ ἀγοράστῆς γὰρ καὶ ὁ κατὰ δωρεάν εἰληφώς ἐπ' αὐτῷ μόνῃ τῷ πρῶγματι σονκεσιώδης εἶναι δοκοῦσιν τοῦ προκτητοῦς.

Κυρίλλου. Τὸ γενόμενον τῷ πρώτῳ πάκτον, ἐὰν ἢ ἐμ

z) Mallem ὡς κληρονόμον, ἀλλ' ὡς θυγατρός. a) Fabr. ἐνάγωμα.

autem neque fideiussor, neque mandator erat, nec pecuniam alienam constituerat. Et ait Ulpianus, eiusmodi pactum Titio non prodesset, nec si Titius ei, qui pactus est, heres extiterit, eum pacti exceptione uti posse, quum ab initio in persona Titii debitum non consisteret, et ex post facto non valerēt: hoc est, licet Titius heres extiterit, cuius mentio in pacto facta est, neque sic in persona eius pactum ratum esse. Hoc Iulianus quoque in eiusmodi casu tradit. Cum creditore enim suo quis pactus est, ne a se, neve a filia sua debitum petatur. Et ait Iulianus, si filia patri suo heres extiterit, hoc pactum ei non profuturum: manifesto propterea, quod non tanquam heredis, sed tanquam filiae mentionem eius in pacto pater fecit. Nam si Titii vel filiae tanquam heredis in pacto mentionem fecit sic: non petes a Titio, si heres meus extiterit: vel etiam hoc paciscentes non expresserunt, attamen in mente habuerunt, tunc et Titio et filiae eiusmodi pactum prodest. Didicisti enim dig. 7. huius tituli, in pactis ad sententiam et voluntatem paciscentium nos attendere. Quod igitur hic dictum est, ex praesumptione legis dicitur: idque nota propter id, quod dicitur libro de sponsalibus tit. 4. qui est de pactis dotalibus dig. 10. Ad id, quod traditum tibi est, prodest et hoc, quod dicitur dig. 40. huius tituli, them. cuius initium: Pater, qui dotem. Nota autem etiam propter id, quod dicitur dig. 21. huius tit. quo ne patiaris tibi persuaderi: casus enim diversus est.

Pactum ab extraneo factum alii neque prodest, neque nocet. Si quis pactus sit, ne a Petro debitore petatur, quum per liberam personam actio nulli acquiratur, merito neque Petro hoc prodest. Si igitur heres ei extiterit vel alio quodam modo res eius geram et pro eo conveniar, non habeo pacti exceptionem.

10) a filia mea] Innominati. Filia doli exceptionem habet, ut dig. 21. Lege quoque dig. 40. et lib. 23. tit. 4. dig. 3.

De filia emancipata hoc accipe: nam si filiafamilias fuisset, doli exceptionem habitura fuisset. Et quaere cap. 21. et ..... eiusdem 30.

11) etiamsi heredes extiterint] Pactum enim factum non est, cum heredes hi esse deberent vel essent, sed cum liberi essent, et cum paciscentis hereditate nullam communionem haberent. Tunc enim, licet heredes extiterint, nihil eis pactum prodest: per liberam enim personam actio nemini acquiritur. Si vero illorum, quasi heredes essent vel esse deberent, mentio facta sit, pactum ratum est, et a nullo eorum quid petetur. Filia autem doli exceptionem habet. Quaere et cap. 21. them. 2. eius.

12) exceptionem non habent] Scitote, per liberam personam, cui nulla cum eo, pro quo pactum iniit, necessitudo intercedat, actionem nemini acquiri, neque exceptionem. Per liberam autem personam, quae pacta est pro aliquo, cum quo ei necessitudo interessit, vel quia pater eius vel alius proximus cognatus est vel procurator, sola doli exceptio ei acquiritur, cuius gratia pactum factum est. Per filium autem vel servum paciscentem personae patris vel domini tam actum, quam exceptio pacti acquiritur, nec vero per patrem filio, sed sola doli exceptio.

13) pactum] Pactum, quod venditori prodest, prodest quoque emtori eius rei, de qua pactum iniitum est, si pactum in rem sit, verbi causa: rem non petam. Et hoc iure etiam, plurimum sententiam sequentes, inter quos est etiam Pomponius. Sabinus tamen aiebat, pactum, licet in personam sit, tamen emtori quoque prodesset: qui Sabinus id quod maius est arbitratur. Nota autem, et in una re esse successionem: emtor enim, et qui donatione accepit, in re hac sola successores videntur esse eius, qui antea possedit.

Cyrilli. Pactum cum venditore factum, si in rem

ἔστι, ὠφελεῖ καὶ τὸν ἀγοραστήν· εἰ δὲ προσονόμιον, οὐκ ὠφελεῖ τὸν ἀγοραστήν ἢ τὸν κατὰ δωρεάν λαβόντα.

νομεύς τῆς κληρονομίας] Ἐάν τις ἀλλοτρίαν νεμόμενος κληρονομίαν πικτον ποιῆσθαι πρὸς τινὰ τὸν νεγεδαταρίων διαιεστώ, ἐκδικήσῃ δὲ μετὰ ταῦτα τὴν κληρονομίαν ὁ ἀληθὴς κληρονόμος, τοῦτο τὸ πικτον οὔτε βλαπτει, οὔτε ὠφελεῖ τοῦτον τὸν ἀληθὴ κληρονομόν.

† Ἐάν τις νεμόμενος ἀλλοτρίαν κληρονομίαν πρὸς δανειστάς νεγεδαταρίους συμφωνήσῃ μὴ ἀπαιτηθῆναι, καὶ μετὰ ταῦτα ἠπτηθῇ τῷ ἀληθεῖ κληρονομῷ, οὐ συμβάλλεται τὰ παρ' αὐτοῦ γενομένα συμφωνὰ τῷ κληρονομῷ· ὡς περ οὐδὲ ἀδικεῖ αὐτόν, εἰ πρὸς τοὺς χρεώστας τῆς κληρονομίας ὁ νομεύς τινὰ συμφωνήσῃ. [Sch. i. l. 756.]

νὺθς ἢ δοῦλος] Ἐἴτε ὑπεξουσίῳ εἴτε οὐκ ἐστὶν γένηται πικτον, ὥστε μὴ ἀπαιτηθῆναι τὸν πατέρα ἢ τὸν δεσπότην, ἐόντων πρὸς ὑπεξουσίον γένηται τὸ πικτον, ὥστε μὴ ἀπαιτηθῆναι τὸν πατέρα ἢ τὸν δεσπότην, εἴτε χάριν τοῦ πρὸς αὐτὸν τὸν ὑπεξουσίον ἢ τὸν οὐκ ἐστὶν γενομένου συναλλάγματος προέδῃ τὸ πικτον, εἴτε προφίσει συναλλάγματος οὐ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ὑπεξουσίους, ἀλλὰ πρὸς τὸν πατέρα ἢ τὸν δεσπότην γεγεννημένου, προσπορίζουσι τὴν τοῦ πικτον παραγραφὴν τῷ πατρὶ ἢ τῷ δεσπότη. ταῦτα δὲ λέγω, ὅτι οὕτως ὁ ὑπεξουσίος ἢ οὐκ ἐστὶς ἐμπαινεύσῃ· οὐκ ἀπαιτῆσαι τὸν πατέρα ἢ τὸν δεσπότην. τὸ αὐτὸ δὲ λέγω καὶ ἐπὶ τοῦ βόνα φίδε δουλεύοντος. βλέπε, πῶς εἶπον, εἰ ἐμπαινεύσῃ, μὴ ἀπαιτηθῆναι τὸν πατέρα ἢ τὸν δεσπότην· εἰ γὰρ μὴ μὴ τὸν πατέρα ἢ τὸν δεσπότην κατὰ τὸ πικτον οὐκ ἐγένετο, τότε, εἰ μὲν ἐλευθέρως ὑπεξουσίος πακτεῖται οὕτως εἶπεν· οὐκ ἀπαιτῆσαι με· τοῦτο τὸ πικτον καὶ αὐτὸ τῷ ὑπεξουσίῳ τῇ διδέρκῃ ἐναγομένη συμβάλλεται, καὶ τῷ ἔχοντι αὐτὸν ὑπεξουσίον, ἐάν ἐναχθῇ τῇ δὲ πεκουλίῳ ἢ τῇ δὲ βέροσῳ ἢ ἔμ ἀγωγῇ, ἢ ἐνθα ὡς δεφενδεῖται τὸν υἱόν, εἴπερ ἄρα βουλεύεται αὐτὸν δεφενδεύσαι· συμβάλλεται γὰρ καὶ οὕτως τὸ πικτον, ἐν ᾧ δηλοῦσι χάριν συναλλάγματος γέγονεν ἐκ τοῦ πρὸς αὐτὸν οὐκ ἐστὶν τὸν ὑπεξουσίον. τὸ γὰρ εἰρημένον πικτον εἰς οὐδὲν ὅλως συναλλάγμα τὸν πατέρα γενομένου δύνανται αὐτῷ συμβάλλεσθαι τῷ πατρὶ. βλέπε γὰρ, πῶς εἶπον, συμβάλλεται τῷ πατρὶ τοῦτο τὸ πικτον ἐναγομένη τῇ δὲ πεκουλίῳ ἢ τῇ ἢ ἔμ βέροσῳ, ἐνθα δεφενδεῖται τὸν υἱόν. οὐκ εἶπον, ὅτι, κἂν πρωτοτύπως αὐτῷ ἐνάγεται ὁ πατήρ, συμβάλλεται αὐτῷ τὸ πικτον.

Κυρίλλου. Ἐάν πακτεῖσθαι ὑπεξουσίος ἢ δοῦλος, μὴ ἀπαιτηθῆναι τὸν δεσπότην ἢ τὸν πατέρα εἴτε πεκουλίῳ χάρις εἴτε πρωτότυπος, προσπορίζουσι παραγραφὴν, ὡς περ καὶ ὁ βόνα φίδε δουλεύων. εἰ γὰρ πακτεῖται ὁ υἱός εἶπε, ὅτι οὐκ ἀπαιτῆσαι με, συμβάλλεται τῷ πατρὶ ἐναγομένη δὲ πεκουλίῳ ἢ δὲ ἢ ἔμ βέροσῳ ἢ ὡς δεφενδεῖται τοῦ υἱοῦ, εἰ τοῦτο βουλεύεται. ζητεῖ βιβ. ιη. τι. ε. κεφ. κα. θεμ. τελευτ. ὅτι ὑποδέχεται ὁ πατήρ τὴν δὲ πεκουλίῳ ἀγωγὴν, εἰ μὴ τὸν παραχωρήσῃ τοῖς δανεισταῖς τὴν περὶ πεκουλίῳ ἀγωγὴν^{b)}.

ιη'. Γάιος^{c)}. Εἴτε ἐγὼ συνήλλαξα, εἴτε αὐτός,

ιθ'. Προσπορίζει μοι παραγραφὴν. τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τοῦ καλῆ πίστει δουλεύοντος. εἰ δὲ ὁ ὑπεξουσίος μου υἱὸς συμφωνήσῃ μὴ ἀπαιτηθῆναι, καὶ ἐμοὶ συμβάλλεται ἐναγομένη τῇ περὶ τοῦ πεκουλίῳ ἀγωγῇ.

κ'. Γάιος. Ἡ τῇ περὶ ἐν πράγματι δαπάνης ἀγωγῇ^{d)}, ἢ ἐάν θελήσω αὐτὸν διεκδικῆσαι.

συμφωνήσῃ μὴ ἀπαιτηθῆναι] * Ἄξιον δὲ ἐστὶν ζητήσεως· ἐστὶ ἢ προσωπικόν· ἐστὶ ὅτι μὴ προσωπικόν. εἰ μὲν γὰρ προσωπικόν, μὴ ζῶντος τοῦ υἱοῦ ὠφελεῖται τὸν πατέρα ἢ τὸν τοῦ πατρὸς κληρονομόν, ἀλλὰ μόνον τὸν υἱόν, ἐπειπερ προσωπικόν· εἰ δ' οὐ προσωπικόν, ὠφελεῖται καὶ μετὰ θάνατον τὸν τε πατέρα ἢ τὸν τοῦ πατρὸς κληρονομόν. λεκτέον δὲ πρὸς αὐτῶν· προσωπικόν ὁ νομοθέτης ἀναμφιβόλως τὸ τοῦ υἱοῦ συμφωνῶν φησὶν, τὴν δὲ αἰτίαν διήρυσσε κατωθεν περιγραφόμενος. πῶς οὖν προσωπικόν ὃν ὠφελεῖ τὸν πατέρα, καὶ εἰ τὸν πατέρα, καὶ τὸν τοῦ πατρὸς κληρονομόν προσωπικόν; σημειώσω, ἵνα μὴ ἐκ περιόδου τινος καὶ τρόπου ἀσυντελής τι καὶ τὸ μηδὲν φανεῖται πρὸς τὸν υἱόν τὸ πρὸς αὐτὸν γενομένου

b) Sic Cod Coisl. Sed legendum videtur, παραχωρήσει τοῖς δανεισταῖς τοῦ πεκουλίῳ, reliquis omissis. Sic quoque latine reddidi hunc locum. c) deest Γάιος apud Fabr. d) Retinui ordinem, quo Fabr. singula fragmenta exhibet, ordini Digestorum accommodatum. In Cod. Coisl. num. ιθ'. deest, licet caput hoc numero notandum tanquam proprium exhibeat usque ad ἀγωγῇ. Verbo ἐάν θελήσω incipit in Cod. Coisl. cap. 20.

sit, etiam emtori prodest; si vero in personam sit, emtori vel ei, qui donatione accepit, non prodest.

14) possessor hereditatis] Si hereditatis alienae possessor pactum cum aliquo ex hereditariis creditoribus fecerit, heres verus autem postea hereditatem everit, hoc pactum vero heredi neque obest, neque prodest.

Si alienae hereditatis possessor cum creditoribus hereditariis pactus sit, ne a se petatur, et postea a vero herede victus sit, pacta ab eo facta victori eius non prosunt: sicut nec obest ei, si cum debitoribus hereditatis possessor quaedam pactus sit.

15) filius servusve] Sive cum filiofamilias sive cum servo pactum sit, ne a patre vel domino petatur, si igitur cum eo, qui in potestate est, pactum initum sit, ne a patre vel domino petatur, si contractus cum ipso filiofamilias vel servo initi gratia pactum intervenerit, sive occasione contractus non cum iis, qui in potestate sunt, sed cum patre vel domino initi, pacti exceptionem patri vel domino acquirunt. Haec dico, quia filiusfamilias vel servus sic pacti sunt: non petes a patre vel domino. Idem dico etiam in eo, qui bona fide servit. Nota, me dixisse, si pacti sunt, ne a patre vel domino petatur: nam si mentio patris vel domini in pacto facta non sit, tunc, si quidem liber homo, qui in potestate est, paciscens dixerit: a me non petes: hoc pactum tam ipsi, qui in potestate est, si directa conveniatur, prodest, quam ei, qui eum habet in potestate, si de peculio vel de in rem verso conveniatur, vel tanquam defensor filii, si quidem forte eum defendere velit. Non etiam sic prodest pactum, quum scilicet contractus gratia cum ipso filiofamilias initi initum sit. Pactum enim memoratum in nullo prorsus contractu cum patre inito patri prodesse potest. Nota me dixisse, patri hoc pactum prodesse, si de peculio vel de in rem verso conveniatur, ubi filium defendit. Non dixi, pactum patri prodesse, si ipse principaliter conveniatur.

Cyrilli. Si filiusfamilias vel servus pactus sit, ne a domino vel patre petatur debitum sive peculiare sive principaliter ab ipso contractum, exceptionem ei acquirunt, sicut et is, qui bona fide servit. Nam si filius in paciscendo dixit: a me non petes: patri prodest, si de peculio vel de in rem verso vel tanquam defensor filii, si velit defendere eum, conveniatur. Quare lib. 18. tit. 5. cap. 21. them. ult. quo dicitur, patrem de peculio actionem suscipere, nisi creditoribus peculio cesserit.

XVIII. Gaius. Sive ego contraxerim, sive ille,

L. 18.

D. 11. 14.

XIX. Acquirat mihi exceptionem. Idem est et in eo, qui bona fide servit. Si vero filiusfamilias meus pactus fuerit, ne a se petatur¹⁾, etiam mihi prodest, si de peculio conveniatur:

L. 19.

D. eod.

XX. Gaius. Vel de in rem verso actione: vel si voluero²⁾ eum defendere³⁾.

L. 20.

D. eod.

1) pactus fuerit, ne a se petatur] Quaestione dignum. Pactum vel in personam est: interdum non in personam. Nam si in personam est, vivo filio nec patri prosit, nec patris heredi, sed soli filio, quia in personam est; si vero in personam non est, mortuo quoque filio patri vel patris heredi prosit. Dicendum vero est ad hanc quaestionem. Personale haud dubie Iureconsultus pactum filii dicit, causam autem pertraxit infra. Quomodo igitur personale pactum patri prodest, et si patri, heredi quoque patris, licet personale sit? Nota, ne ex circuito quodam et orbe imperfectum et inefficax quoad filium videatur pactum cum

σύμφωνον καὶ μηδὲν αὐτὸν ἀφελούην. εἰ γὰρ δύναιτο, τὸν πατέρα ἐνάγειν ζῶντος τοῦ υἱοῦ δὲ πεκούλιο ἢ δὲ ἰν ἡμέ βέρου, ὁ πατὴρ ἐνάγειν ἀφαιρήσεται ὑπὸ τοῦ ὑπεξουσίου αὐτοῦ υἱοῦ τὸ πεκούλιον, ἵνα ἐξ αὐτοῦ πληρῶ τὸν δανειστήν, καὶ βλαβήσεται ὁ υἱὸς ἀφαιρούμενος τὸ πεκούλιον. διαφέρει γὰρ αἰ αὐτῷ τὸ ἔχειν πεκούλιον, ὡς βιβ. ἰ. tit. δ. κεφ. γ. θεμ. ε. περὶ τὰ μέσα καὶ τὸ τέλος. οὐσίδιον γὰρ ἐστὶν τοῦ υἱοῦ τὸ πεκούλιον, ὡς βιβ. η. tit. ε. κεφ. ε. θεμ. β. καὶ ἐκ μεθόδου εὐριόκτου ὁ υἱὸς μὴ αὐτὸς ἀφελόμενος ἐκ τοῦ ἰδίου συμφώνου. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἴσως εἶποι τις πιθανὰ εἶναι ἐπὶ τοῦ πατρὸς· ἐπὶ δὲ τοῦ τοῦ πατρὸς κληρονόμου, ὅτε ὁ μὲν πατὴρ ἐτέλευτησεν, ὁ δὲ υἱὸς ἀτεξουσίου γέγονεν τῇ τελευτῇ τοῦ πατρὸς καὶ πεκούλιον οὐδὲν ἔχει, ἐπεὶ μὴδὲ ὑπεξουσίος, ὑπεστίν. πῶς ἂν ὁ ἀποθὴν ἐκλυθεῖ λόγος; ἀκουσον καὶ περὶ τοῦ κληρονόμου τοῦ πατρὸς. ὁ κληρονόμος, ὡς οὐδὲν, ἄλλος αὐτὸς ἐστὶν ὁ διαθέμενος καὶ τὰ τοῦ κληροδοτοῦ δίκαια καὶ εἰς τὸν κληρονόμον, οἷα καὶ παρὰ τῷ διαθεμένῳ ἦσαν, κατέχεται. οὕτως οὖν καὶ ἡ δὲ πεκούλιο καὶ ἡ δὲ ἰν ἡμέ βέρου καταγοῖται, ὡς ἐμίλλε παρὰ τῷ διαθεμένῳ φυλάττεσθαι· καὶ οὕτως ὁ κληρονόμος κατέχεται ὡς ἐκ προσώπου τοῦ διαθεμένου. ποῖα γὰρ ἐνοχὴ κατὰ τοῦ προσώπου τοῦ κληρονόμου γέγονε καὶ μὴ κατὰ τοῦ διαθεμένου; καὶ ἡ κατὰ τοῦ τελευτήσαντος ἐνοχὴ, τὴν ὄχλην καὶ τὴν ὄχλην λαβούσα ἐξ ἐκεῖνου κατὰ τοῦ κληρονόμου κατέχεται· καὶ λοιπὸν ἐπειδὴ τοῖς δικαίως τοῦ διαθεμένου κέχρηται καὶ ὁ κληρονόμος, δύναται τοῦτο κέχρησθαι δικαίως καὶ ταῖς αὐταῖς παραγραφαῖς, αἷς καὶ ὁ διαθέμενος ἠδύνατο χρῆσθαι, ἐπειδὴ καὶ ταῖς αὐταῖς ἐνοχλαῖς ὑποκειται, αἷς ὁ διαθέμενος. μετὰ δὲ θάνατον τοῦ υἱοῦ οὐτε ὁ πατὴρ, οὐτε ὁ κληρονόμος ἀφελήσεται, ἐπειδὴ προσώπων ἦν τὸ σύμφωνον.

ἐν θελήσῳ] Τοῦ Ἀγωνίου. Ἐξ ἀνάγκης γὰρ ὁ πατὴρ καὶ ὁ δεσποτὴς ὑποδέχονται τὴν δὲ πεκούλιο, ὡς πᾶσαν περσονάλλαν. ἔξεστι δὲ αὐτοῖς, ἀδόλως καὶ ἀνυπερθέτως παραχωρεῖν τὸ πεκούλιον καὶ μὴ ἐνάγειν τῇ δὲ πεκούλιο.

αὐτὸν διεκδικῆσαι] Τοῦ αὐτοῦ. Ἐξεστὶ τῷ πατρὶ μὴ δεφενδεύειν τὸν ἀδικοποιουμένον, καὶ λοιπὸν οἱ δύνανται διὰ τοῦ ἀρχόντος λαμβάνουσι τὰ προσπορισθέντα αὐτῷ, ὡς ἰν tit. γ. tit. ε. λέγει δὲ βιβ. θ. tit. δ. dig. ἰδ. λε. ὅτι ὁ ὑπεξουσίος δύναται ἀδιασπίτως ἑαυτὸν δεφενδεύειν. ἐν γὰρ τοῖς ἀμαρτήμασιν, εἰ μὴδὲς αὐτὸν δεφενδεύει, αὐτὸς ἐνάγεται καὶ καταδικαζόμενος ποιεῖ τὰ κριθέντα, καὶ ὁ πατὴρ μετὰ ψήφου ἐνάγεται τῇ δὲ πεκούλιο. ἐν δὲ τῷ δ. dig. τοῦ β. tit. τοῦ κ. βιβ. φησὶν, ὅτι, ἐάν ὁ πατὴρ μετὰ τῆς θνητῆς ἀγῆς περὶ τῆς προικῆς, εἰς ὀλοκλήρον αὐτῆν μετὰ σατισθαιῖον δεφενδεύει ἐπὶ τῇ ὀρομῇ ἀμοταρομῇ. ἀναγῶντι καὶ βιβ. γ. tit. γ. dig. ἰδ. ὅ δὲ ὑπεξουσίος υἱὸς ἀδιασπίτως ἑαυτὸν ἐν τοῖς ἀμαρτήμασιν ἐκδικεῖ^{ε)}, καὶ τῷ μὲν πατρὶ συμβάλλεται τὸ σύμφωνον τὸ γενόμενον παρὰ τοῦ υἱοῦ μετὰ τῶν συναλλαξαμένων αὐτῷ διὰ τὸ διαφέρειν τοῦ υἱοῦ. εἰ γὰρ εἴτω μὲν, μὴ δίδοσθαι τῷ πατρὶ τὴν τοῦ συμφώνου παραγραφὴν, βλάπτειται ὁ υἱὸς τοῦ πατρὸς καταβάλλοντος. διαφέρει γὰρ τῷ υἱῷ τὸ ἔχειν πεκούλιον. ζῶντι μὲν οὖν τῷ πατρὶ διὰ τὸ διαφέρειν τοῦ υἱοῦ δίδεται ἢ τοῦ συμφώνου παραγραφῆ, τελευτήσαντος δὲ τοῦ πατρὸς δίδεται τῷ κληρονόμῳ αὐτοῦ ἢ τοιαυτῆ παραγραφῆ, οὐχ ὡς ἐπὶ διαφερόντος ὑπὸντος τῷ υἱῷ (ἡδὴ γὰρ ἐπαρῆθη καὶ ἐσβέσθη τὸ πεκούλιον)· ἀλλ' ὡς τὰ δίκαια τελευτήσαντος διαδεξαμένων· ὁ γὰρ κληρονόμος ὀλοκλήρου δικαίου ἐστὶ διάδοχος.

Καὶ ὅτε γὰρ τὸ δεφενδεύειν πρόσωπον πατὴρ ἐστὶ, δύναται τὴν τοῦ πατρὸς παραγραφὴν ἀντιθέσθαι, προσπορισθέντων αὐτῷ ὡς πατρὶ καὶ οὐχί, διότι δεφενδεύει. ἀναγῶντι περὶ τοῦτου καὶ τοῦ β. θεμ. τοῦ κ. κεφ. τὸν παλαιόν.

L. 21. D. II. 14. pr. §. 1.

κα'. Καὶ τῷ κληρονόμῳ μου ζῶντος τοῦ υἱοῦ· μετὰ γὰρ θάνατον αὐτοῦ οὐτε ἐμοί, οὐτε τῷ κληρονόμῳ μου· προσωπικὸν γὰρ ἐστίν. εἰ δὲ ὁ δοῦλός μου συμφωνήσῃ μὴ ἀπαιτηθῆναι^{g)}, εἰ μὲν γενικῶς, κάμω καὶ τῷ κληρονόμῳ μου ἀρμόζει ἢ τοῦ συμφώνου παραγραφῆ· εἰ δὲ προσωπικῶς, ἔχω τὴν δόλον παραγραφῆν.

τῷ κληρονόμῳ μου] Οὐ μόνον τῷ ὑπεξουσίῳ καὶ τῷ πατρὶ συμβάλλεται τὸ ἐπιμένον πάκτον, ἀλλὰ καὶ τοῖς κληρονόμοις τοῦ πατρὸς. τοῖς δὲ καὶ τῷ πατρὶ τοῦ ὑπεξουσίου

e) Cod. Coisl. ἀδικοποιουμένον, filium arrogatum. Putabam legendum ἐναγθέντα. f) Malim διεκδικεῖ. g) Sic Cod. Coisl. Fabr. ἀπαιτεῖσθαι.

eo initum, et nihil ei profuturum. Nam si fingamus, patrem vivo filio de peculio vel de in rem verso conveniri, pater conventus filiofamilias peculium adimet, ut ex eo creditori satisfaciat, et filius ademto peculio damnum incurret. Semper enim interest eius, ut peculium habeat, ut lib. 10. tit. 4. cap. 3. them. 5. circa medium et finem. Peculium enim pusillum patrimonium filii est, ut lib. 18. tit. 5. cap. 5. them. 2. et filius nullum commodum ex suo pacto habet. Sed forte quis dixerit, haec quantum ad patrem, esse probabilia: in herede autem patris, quum pater decesserit, filius autem morte patris sui iuris sit, et peculium minime subsit, quum nec in potestate sit. Quomodo superior ratio huc vergit? audias etiam de patris herede. Heres ut nosti, alter quodammodo testator est, et iura defuncti etiam ad heredem, qualia apud defunctum erant, descendunt. Sic igitur de peculio quoque actio et de in rem verso ad heredem descendunt, uti in testatore id custodiendum erat: et sic heres tanquam ex persona testatoris tenetur. Quaenam enim obligatio adversus personam heredis contracta est, et non adversus defunctum? Obligatio quoque adversus defunctum orta, quae initium et radicem ex persona eius habuit, adversus heredem descendit: et quia iuribus defuncti heres quoque utitur, his iuribus et iisdem exceptionibus uti potest, quibus defunctus quoque uti potuit, quia iisdem obligationibus, quibus defunctus, subiacet. Post mortem vero filii neque pater neque heres eius commodum habebunt, quum pactum personale fuerit.

2) si voluero] Innominati. Ex necessitate enim pater et dominus de peculio actionem excipiunt, ut omnem personale actionem. Possunt autem sine dolo et mora peculio cedere, ita ut de peculio non conveniantur.

3) eum defendere] Eiusdem. Patri filium arrogatum non defendere licet, et tunc creditores per magistratum ea accipiunt, quae ei acquisita sunt, ut Inst. lib. 3. tit. 5. Dicitur autem lib. 9. tit. 4. dig. 34. 35. filiofamilias indistincte se defendere posse. Propter delicta enim, si nemo eum defendat, ipse convenitur, et condemnatus iudicatum facit, et pater post rem iudicatum de peculio convenitur. Sed dig. 4. tit. 2. lib. 25. dicitur, patrem, si cum filia de dote agat, in solidum eam rerum amotarum nomine cum satisfactione defendere. Lege quoque lib. 3. tit. 3. dig. 39. Filiusfamilias se indistincte propter delicta defendit, et patri quoque pactum a filio cum iis, qui cum eo contraxerunt, initum prodest, quia filii hoc interest. Nam si dix- rim, patri pacti exceptionem non dari, filius patre solvente laeditur. Nam filii interest, ut peculium habeat. Vivo igitur patri propterea, quod filii interest, pacti exceptio datur, mortuo vero eo heredi eiusmodi exceptio datur, non quod filii adhuc intersit (peculium enim iam cessavit et extinctum est): sed quia in iura defuncti successit: heres enim successor in universum ius est.

Nam si pater defensor est, pacti exceptionem opponere potest, quae ei tanquam patri, non ideo, quia defendit, acquisita est. Lege de eo et them. 2. cap. 21. Antiquum.

XXI. Et heredi meo^{f)} vivo filio: nam post mortem eius nec mihi nec heredi meo: personale enim pactum est. Quodsi servus meus²⁾ pactus fuerit, ne a se peteretur, si quidem generaliter, et mihi et heredi meo pacti exceptio competit: si vero in personam pactum conceptum sit, doli exceptionem habet.

1) heredi meo] Non solum filiofamilias et patri pactum memoratum prodest, sed etiam heredibus patris. Tunc autem et patri filiofamilias et patris heredi prodest,

e) Cod. Coisl. ἀδικοποιουμένον, filium arrogatum. Putabam legendum ἐναγθέντα. f) Malim διεκδικεῖ. g) Sic Cod. Coisl. Fabr. ἀπαιτεῖσθαι.